

muqeddes kitab

Padishahlar

birinchi qisim

PADISHAHLAR

birinchi qisim

Muqeddes Kitab - Kona Ehde
(Tewrat, Zebur we Peyghemberler)
11-qisim

1950-yilidiki «Muqeddes Kitab»ning
uyghurche terjimisi hazirqi zaman
uyghur tiligha özgertildi

2013
Deslepki nusxa

www.dunyaningnuri.com

PADISHAHLAR

birinchi qisim

Adoniya padishah bolmaqchi

1¹ Dawud padishah qérip yillirida yashinip, uni yotqan bilen qanche yapsimu, u issimaytti. ² Xizmetkarliri uninggha sözlep: «Bir pak qiz padishahning qéshida turup, uningdin xewer alsun dep, xojam padishah üçün bir pak qizni izdep tapsun. Eger u quchiqingda yatsa, xojam padishah issiq turidu» dédi. ³ Ular pütün Israilning yurtida bir chirayliq qizni izdep, shunemlik Abishagni tépip, padishahning qéshigha keltürdi. ⁴ U tola chirayliq bir qiz bolup padishahtin xewer élip, uninggha xizmet qilatti. Emma padishah uninggha yéqinliq qilmaytti. ⁵ Emma Xagitning oghli Adoniya qopup: «Men padishah bolimen» dep éytti. U özige harwilar bilen atliqlar rastlap, öz aldida yügüridighan ellik kishinimu teyyar qildi. ⁶ Lékin padishah uni ghemkin qilghili xalimay: «Némishqa shuni qilding» dep héch waqit démigenidi. U hem tola kélishken bir yigit bolup, anisi uni Abshalomdin kéyin tughqanidi. ⁷ U özi Zéruyaning oghli Yoab we Abyatar kahin bilen meslihet qiliship turdi. Ular bolsa Adoniyagha egiship, uninggha yadem béretti. ⁸ Lékin Sadoq kahin, Yehoyadahning oghli Benaya, Natan peyghember, Shimiy, Reiy we Dawudning palwanliri Adoniyagha egeshmidi. ⁹ Adoniya qoy, kala we bordighan malni Rogél buliqining yénidiki Zoxelet dégen tashta soydurup, hemme buraderlirini, yeni padishahning oghulliri bilen padishahning xizmitide bolghan hemme Yehuda ademlirini qichqardi. ¹⁰ Lékin Natan peyghembarni, Benayani, palwanlarni we öz buradiri Sulaymanni qichqarmidi. ¹¹ Emma Natan Sulaymanning anisi Batshébaghasöz qilip éytti: «Anglimidingmuki, Xagitning oghli Adoniya padishah boldi. Emma xojimiz Dawud padishah shuni bilmeydu. ¹² Emdi öz jéning bilen oghlung Sulaymanning jénini qutquzghaysen dep, sanga bir meslihet salay. ¹³ Emdi Dawud padishahning qéshigha bérip, uninggha éytqinki: «Xojam padishah özi qesem bilen öz dédikige wede qilip: «Séning oghlung Sulayman padishah bolup, mendin kéyin textimde oltursun» dégen emesmu? Undaq bolghandin kéyin némishqa Adoniya padishah boldi» dégin. ¹⁴ Padishah bilen söz qilip turghiningda men hem séning keyningdin kirip, sözüngni ispat qilay» dédi.

¹⁵ Batshéba ichkiri öyge padishahning qéshigha kirdi. Padishah tola qérighach shunemlik Abishag padishahqa xizmet qiliwatatti. ¹⁶ Batshéba padishahqa tezim beja qildi. Padishah: «Néme xalaysen?» dep soridi. ¹⁷ U uninggha éyttiki: «Ey xojam, sen özüng Tengring Xudawende bilen qesem qilip öz dédikingge wede qilip: < Séning oghlung Sulayman mendin kéyin padishah bolup textimde oltursun» dep éytting emesmu? ¹⁸ Mana emdi Adoniya padishah boldi. Emma sen, ey xojam padishah, shuni bilmeysen. ¹⁹ U bolsa tola buqa, bordaq mal bilen qoy soydurup, padishahning hemme oghullirini, Abyatar kahinni we qoshunning serdari Yoabni qichqardi. Lékin qulung Sulaymanni qichqarmidi. ²⁰ Emdi ey xojam padishah, hemme Israilning közliri sanga qarap, xojam padishahtin kéyin uning textide kimning olturidighinini ulargha xewer bérishingge saqlap turidu. ²¹ Bolmisun xojam padishah öz ata-bowiliri bilen rahet tapqandin kéyin, men bilen oghlum Sulayman gunahkardek sanilimizmikin» dédi. ²² U téxi padishah bilen sözliship turghinida Natan peyghember keldi. ²³ Ular padishahqa: «Natan peyghember keldi» dep xewer berdi. U özi padishahning qéshigha kélip, yerge yüz töwen yiqilip padishahqa tezim qildi. ²⁴ Natan éytti: «Ey xojam padishah, sen özüng: < Adoniya mendin kéyin padishah bolup, méning textimde oltursun» dep éytqanmusen? ²⁵ U özi bu kün bérrip, tola buqa, bordighan mal bilen qoy soydurup, padishahning hemme oghullirini, qoshunning serdarini we Abyatar kahinni qichqardi. Ular emdi uningkide yep-ichip: < Adoniya padishah bolsun» dep qichqiriship turidu. ²⁶ Lékin men qulungni, Sadoq kahinni, Yehoyadahning oghli Benayani we qolung Sulaymanni qichqarmidi. ²⁷ Shu ish xojam padishahning buyruqi bilen boldimu? Xojam padishahtin kéyin uning textide kimning olturidighinini öz qulunggha démingensen» dédi.

Dawud Sulaymanni padishah bolushqa teyinleydu

²⁸ Dawud padishah söz qilip: «Batshébani manga qichqiringlar» dédi. U özi padishahning qéshigha kélip, padishahning aldida turghanda, ²⁹ padishah ant ichip éyttiki: «Méni hemme tenglikimdin qutquzghan tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, ³⁰ men Israilning Tengrisi Xudawende bilen sanga qesem qilip: < Séning oghlung Sulayman mendin kéyin padishah bolup, ornumda méning textimde oltursun» dep éytqinimdek bu kün qilay» dédi. ³¹ U waqit Batshéba yüzi yerge tegküdek éngiship padishahqa tezim qilip: «Xojam Dawud padishah ebedkiche yashisun» dep éytti.

³² Dawud padishah éytti: «Sadoq kahinni, Natan peyghembarni, Yehoyadahning oghli Benayani manga qichqiringlar» dédi. Ular padishahning qéshigha kelgende, ³³ padishah ulargha éytti: «Xojanglarning xizmetkarlirini özünglargha qoshup, Sulaymanni öz qéchirimgha mindürüp Gixon'gha élip béringlar.

³⁴ Anda Sadoq kahin bilen Natan peyghember uni Israilning üstige padishah bolghili mesihlisun. Andin kanay chélip: «Sulayman padishah yashisun» dep qichqirip, ³⁵ uninggha egiship bu yerge chiqinglar. U kélip, textimde olturup, méning ornunda padishah bolsun. Men uni Israil bilen Yehudaning üstide padishah bolghili teyinlidim» dédi. ³⁶ Yehoyadahning oghli Benaya padishahqa jawab bérip éytti: «Amin! Xojamning Tengrisi Xudawende shundaq buyrusun. ³⁷ Xudawende xojam padishah bilen bolghandek hem Sulayman bilen bolup, uning textini xojam Dawud padishahningkidin ulughraq qilghay» dédi.

³⁸ Sadoq kahin, Natan peyghember, Yehoyadahning oghli Benaya we muhapizetchiler bilen xewerchiler bérip, Sulaymanni Dawud padishahning qéchirigha mindürüp Gixon'gha élip bardı. ³⁹ Sadoq kahin ibadet chédiridin yagh bilen tolghan bir münggüzni élip, Sulaymanni mesihlidi. Andin ular kanay chélip, hemme xelq: «Sulayman padishah yashisun» dep qichqirishti. ⁴⁰ Hemme xelq uning keynidin kélip, sunay chélip shadliq qilip, yer yérilghudek xushluqtin qichqirishatti.

⁴¹ Lékin Adoniya we uning bilen bolghan hemme qichqirilghanlar taam yep bolghanda shuni anglidi. Yoab kanay awazini anglighanda: «Sheherdin anglan'ghan ghelibe néme iken?» dep soridi. ⁴² U téxi söz qilip turghanda Abyatar kahinning oghli Yonatan chiqip keldi. Adoniya uninggha: «Kirgin. Sen toghra adem bolup, bizge yaxshi xewer bérisen'ghu» dédi. ⁴³ Yonatan Adoniyagha jawab bérip éytti: «Bilginki, xojimiz Dawud padishah Sulaymanni padishah qildi. ⁴⁴ Padishah özi Sadoq kahinni, Natan peyghemberni, Yehoyadahning oghli Benayani we muhapizetchiler bilen xewerchilerni uning bilen ewetip, uni padishahning qéchirigha mindürdi. ⁴⁵ Andin Sadoq kahin bilen Natan peyghember uni padishah bolghili Gixonda mesihlidi. Ular u yerdin chiqip undaq shadliq qildiki, pütün sheher qozghaldi. Siler anglighan ghelibe shudur. ⁴⁶ Sulayman emdi padishahliq textide olturidu. ⁴⁷ Yene padishahning xizmetkarliri kélip, xojimiz padishahni duayixeyr qilip: «Xuda Sulaymanning ismini séningkidin chongraq qilip, textini séningkidin ulughraq qilghay» dep éytti. Padishah özi yatqan ornida sejde qildi. ⁴⁸ Padishah hem sözlep: «Közlirim körgüdek bu kün méning textimde olturidighan birkimni bergen Israilning Tengrisi Xudawendige hemdusana bolsun» dep éytti» dédi.

⁴⁹ Shuni anglap, Adoniya bilen bolghan hemme qichqirilghanlar qorqup qopup, herbiri öz yoligha ketti. ⁵⁰ Lékin Adoniya Sulaymandin qorqup, qopup bérip, qurban'gahning münggüzlirini tutti. ⁵¹ Sulayman'gha xewer béridiki: «Mana Adoniya Sulayman padishahtin qorqup, qurban'gahning münggüzlirini tutup turup: «Sulayman padishah bugün manga qesem bilen wede qilghayki, öz qulini qilich bilen öltürmisun» dep éytidu» dédi. ⁵² Sulayman éytti: «U toghra ademdek tursa, béshidin bir tal chach yerge chüshmisun. Lékin uningda yamanliq tépilsa,

sheksiz ölsun» dédi. ⁵³ Sulayman padishah kishi ewetip, uni qurban'gahtin élip keltürdi. U kélip, Sulayman padishahning aldida chüshüp tezim qildi. Sulayman uninggha: «Öyüngge ketkin» dédi.

Dawudning Sulayman'gha éytqan axirqi sözliri

2¹ Dawudning ölidighan waqti yéqinlashqanda oghli Sulayman'gha wesiyet qilip éytti: ² «Emdi dunyadikilerning hemmisi baridighan yol bilen kétimen. Jüretlik bolup erdek turghin. ³ Sen néme qilip, ne yerge barsang, rawaj tapmiqing üçün Tengring Xudawendining yolida yürüp, Musaning qanunida pütülgendek uning belgilime bilen emrlirini, perman bilen shahadetlirini tutqin. ⁴ Shundaq qilip, Xudawende manga: «Eger baliliring öz yolini saqlap méning aldimda pütün köngül we jéni bilen sadaqetlik qilip yürse, Israilning textide séning ewladingdin olturidighan kishi kem qalmaydu» dep éytqan sözini beja qilghay.

⁵ Emma Zéruyaning oghli Yoab manga qilghinini bilisen. Qandaqki, u özi Israildiki ikki serdarni, yeni Nerning oghli Abner bilen Yeterning oghli Amasani urup öltürüp, sülhi waqtida jeng waqtidikidek qan töküp, bélige baghligghan kemirige we putigha kiygen ötükiye qan chéchip daghlidi. ⁶ Uning üçün öz hékmitingge muwapiq qilghin. Uning aq béshi amanliq bilen görge chüshmisun.

⁷ Lékin giliyadliq Barzillayning oghullirigha yaxshiliq qilip, dastixiningdin nan yégenlerge qoshqin. Men buradiring Abshalomdin qachsam, ular aldimgha kélip, manga shundaq qildi. ⁸ Mana baxurimliq benyaminiyliq Shimiyy ben-Géra hem séning yéningda bar. U özi men Maxanaimgha barghinimda méni yaman qarghidi. Lékin kéyin Jordan'gha bérip, méning aldimgha kelgende men Xudawende bilen uninggha qesem qilip: «Séni qilich bilen öltürmeymen» dep éyttim. ⁹ Emma emdi uni gunahsiz sanimay, öz qilidighiningni bilip, sen dana kishi bolghandin kéyin uning aq béshini qanitip görge chüshürgin» dédi.

¹⁰ Dawud öz ata-bowilirigha qoshulup rahet tépip, Dawudning shehiri dégen jayda depne qilindi. ¹¹ Dawudning Israilgha seltenet qilghan waqti qiriq yil idi. Xébronda yette yil seltenet qilip, Yérusalémدا ottuz üç yil seltenet qildi.

Sulaymanning awwalqi ishliri

¹² Sulayman öz atisi Dawudning textige olturup, seltenitining özi tola mehkem boldi. ¹³ Emma Xagitning oghli Adoniya Sulaymanning anisi Batshébagha bardı. U uninggha: «Amanliq niyiti bilen keldingmu?» dédi. U özi: «Tinch-amanliq niyiti bilen keldim» dep jawab bergendin kéyin, ¹⁴ yene söz qilip: «Sanga bir sözüim bar» dédi. U özi: «Söz qilghin» dédi. ¹⁵ U éytti: «Bilisenki, padishahliq méningki

idi. Pütün Israil méni u padishah bolidu dep, manga qaraytti. Lékin padishahliq yötkilip, buradirimge ötüp kétip, Xudawendining iradisi bilen uningki boldi. ¹⁶ Emdi sanga bir iltimasim bar. Méni yandurmighin» dédi. U uninggha: «Éytqin» dédi. ¹⁷ U éytti: «Sulayman padishahqa éytqinki, u shunemlik Abishagni manga xotunluqqa bersun, chünki sanga yaq démeydu» dédi. ¹⁸ Batshéba: «Obdan sen üçün padishahqa söz qilay» dédi.

¹⁹ Batshéba Adoniya üçün söz qilghili Sulayman padishahning qéshigha kirdi. Padishah qopup aldigha bérip, uninggha tezim qilip, textige olturup, padishahning anisigha bir kursi keltürdi. Andin u uning ongyénida olturup, ²⁰ söz qilip: «Sanga kichikkina bir iltimasim bar. Méni yandurmighin» dédi. Padishah uninggha: «Ey anam iltimasingni qilghin. Séni yandurmaymen» dédi. ²¹ U söz qilip: «Buradiring Adoniyagha shunemlik Abishagni xotunluqqa bergüzgin» dédi. ²² Sulayman padishah jawab bérip anisigha éytti: «Némishqa Adoniya üçün Abishagni soraysen? U akam bolghandin kéyin uning üçün we Abyatar kahin bilen Zéruyaning oghli Yoab üçün padishahliqni hem sorimaysenmu?» dédi.

²³ Sulayman padishah Xudawende bilen qesem qilip éytti: «Adoniya shu sözni qilghini üçün ölmise, Xuda manga undaq qilsun, mundaq qilsun, belki uningdin ziyade qilsun. ²⁴ Méni ilghap atam Dawudning textige olturghuzup, öz wedisige muwapiq manga bir öyni yasighan tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, bu kün Adoniya öltürülsun» dédi. ²⁵ Andin kéyin Sulayman padishah Yehoyadahning oghli Benayani ewetti. U uni urup öltürdi.

²⁶ Padishah Abyatar kahin'gha éytti: «Kétip, Anatottiki zéminingge barghin. Sen ölümge layiq. Lékin sen Reb Xudaning ehde sanduqini atam Dawudning aldida kötürüp, atamning tartqan hemme derdide uninggha hemderd bolghining üçün bu kün séni öltürmeymen. ²⁷ Andin Sulayman Abyatarni Xudawendining kahini bolushidin juda qilip heydiwetti. Shuning bilen Xudawende Shilohta Élining xanidani toghrisidin éytqan söz beja keltürüldi.

²⁸ Buning xewiri Yoabqa yetti. Yoab Abshalomgha egeshmigen bolsimu, Adoniyagha egeshkenidi. Yoab Xudawendining chédirigha qéchip, qurban'gahning münggüzlirini tutti. ²⁹ «Yoab Xudawendining chédirigha qéchip, qurban'gahning yénida turidu» dep Sulayman padishahqa xewer bérilgende Sulayman Yehoyadahning oghli Benayani ewetip: «Sen uninggha hujum qilip urghin» dep éytti. ³⁰ Benaya Xudawendining chédirigha bérip, uninggha éytti: «Padishah mundaq éytiduki: < Chiqip kelgin»» dédi. Lékin u: «Yaq, belki bu yerde öley» dédi. Benaya padishahqa xewer bérip: «Yoab undaq éytip, manga mundaq jawab berdi» dep éytti. ³¹ Padishah uninggha éytti: «U özi dégendek qilip, uni urup öltürüp, depne qilghin. Shuning bilen Yoab tökken naheq qanni mendin we atamning öyidin kötürgeysen. ³² Atam Dawudtin bixewer uning özidin adilraq

we yaxshiraq bolghan ikki kishini, yeni Israilning qoshunining serdari Abner ben-Ner bilen Yehudaning qoshunining serdari Amasa ben-Yeterge hujum qilib, qilich bilen öltürgini üçhün Xudawende uning qénini béshining üstige yandursun. ³³ Ularning qéni Yoabning béshi bilen uning neslining béshigha ebedkiche yan'ghay. Lékin Dawud bilen neslige, öyi bilen textige Xudawendining teripidin ebedkiche amanliq bolghay» dédi. ³⁴ Yehoyadahning oghli Benaya chiqip, uni urup öltürdi. Andin u chöldiki öz öyide depne qilindi. ³⁵ Padishah uning ornida Yehoyadahning oghli Benayani qoshunning serdari qilib, Abyatarning ornida Sadoqni kahin qilib qoydi.

³⁶ Andin kéyin padishah Shimiyini qichqirip uninggha éytti: «Yérusalémde özüngge bir öy yasap, héch yerge chiqmay anda olturghin. ³⁷ Chünki tayin bilginki, sen chiqip Qidron jilghisidin ötken künde sheksiz ölesen. Séning qéning öz béshinggha kelsun» dédi. ³⁸ Shimiy padishahqa: «Xojam padishah éytqan sözi yaxshidir. Qulung xojam padishah éytqandek qilidu» dep uzun waqitqiche Yérusalémde olturdi.

³⁹ Üch yildin kéyin weqe boldiki, Shimiyning ikki xizmetkari qéchip, Gatning padishahi Akish ben-Maakaning qéshigha bardi. Shimiygha: «Mana xizmetkarliring Gatta iken» dep xewer bérilgende, ⁴⁰ Shimiy qopup éshikini toqup, Gatqa méngip, öz xizmetkarlirini izdigili Akishning qéshigha bardi. Andin u yénip, öz xizmetkarlirini Gattin élip keldi. ⁴¹ Sulayman'gha: «Shimiy Yérusalémdin Gatqa bérip keldi» dep xewer bérilgende, ⁴² padishah Shimiyini qichqartip, uninggha éytti: «Séni Xudawende bilen qesem qildurup, sanga nesihet bérip: < Tayin bilginki, chiqip birer yerge barghan kününgde sheksiz ölesen» dep sanga éytmidimmu? Özüng: < Men anglighan söz yaxshidir» dep manga éyting.

⁴³ Undaq bolsa, némishqa özüng Xudawende bilen qilghan qesemni tutmay, men sanga buyrughan buyruqinimu tutmiding?» dédi. ⁴⁴ Padishah Shimiygha yene söz qilib: «Sen atam Dawudqa qilghan hemme yamanliqni bilip, öz könglüngde melum qilisen. Emdi Xudawende yamanliqingni öz béshinggha yanduridu.

⁴⁵ Lékin Sulayman padishah beriketlinip Dawudning texti Xudawendining aldida ebedkiche mezmüt tursun» dédi. ⁴⁶ Padishahning buyruqi bilen Yehoyadahning oghli Benaya chiqip, uni urup öltürdi. Padishahliq bolsa Sulaymanning qolida mezmüt boldi.

Sulayman Xudadin danaliq soraydu

3¹ Sulayman Misirning padishahi Firewn bilen qudiliq munasiwet ornitip, Firewnning qizini xotunluqqa élip, öz ordisini, Xudawendining beyti bilen Yérusalémning chörisidiki sépilni yasap bolghuchilik uni Dawudning

shehirige kirgüzüp olturghuzdi. ² Lékin u kün'gichilik Xudawendinging ismigha bir beyt yasalmighini üçhün xelq éviz yerlerde qurbanliq qilatti. ³ Sulayman Xudawendini dost tutup, atisi Dawudning qanunlirigha emel qilatti. Lékin éviz yerlerde qurbanliq qilip, xushbuy isriq yanduratti.

⁴ Padishah qurbanliq qilghili Gibiyon'gha bardi, chünki u yer hemmidin chong qurbanliq évizlikidi. Sulayman u yerdiki qurban'gahta bir ming köydüridighan qurbanliqni ötküzdi. ⁵ Gibiyonda Xudawende Sulayman'gha kéchisi bir chüshte köründi. Xuda sözlep:

«Sanga béridighinimni mendin sorighin» dep éytti.

⁶ Sulayman éytti:

«Bendeng atam Dawud séning aldingda ishenchlik köngüllük bolup, adilliq qilip, toghra bolup, sen bilen yürgini üçhün sen uninggha chong merhemet körsitetting. Bu chong merhemetni uninggha saqlap, bu kündikidek öz textide olturghili uninggha bir oghul berding. ⁷ Emdi ey Tengrim Xudawende, öz bendengni atam Dawudning ornida padishah qilding. Emma men yash bir yigit bolup chiqish-kirishni bilmeymen. ⁸ Öz bendeng sen ilghighan qowmingning arisida turidu. U qowm hésabsiz bolup, toliliqi üçhün sanighili bolmaydu. ⁹ Öz bendengge qowmingning üstide hakim bolup, yaxshi bilen yamanni perq etsun dep pemlik köngül bergin. Bolmisa kim bu chong qowminggha hakimliq qilalaydu?» dédi.

¹⁰ Sulaymanning shundaq nersilerni sorighini Xudawendige yaxshi köründi.

¹¹ Xuda uninggha éytti:

«Sen shundaq nersilerni sorap, xahi özüng üçhün uzun ömür tilimey, xahi özüng üçhün dölet tilimey, xahi dühmenliringning janlirini sorimay, belki toghra höküm qilghili özüng üçhün pem talighining üçhün, ¹² mana séning sözüngge muwapiq qildim. Mana sanga undaq dana we pemlik köngül bérimenki, sendin ilgiri séning oxshishing bolmay, sendin kéyin sanga oxshash birimu qopmaydu. ¹³ Sen tilimigen nersini hem sanga berdim, yeni dölet bilen izzet berdim. Shundaqki, séning hemme ömrüngde padishahlarning arisida oxshishing bolmaydu. ¹⁴ Eger méning yollirimda yürüp, atang Dawud qilghandek qanun bilen emlirimni tutsang, sanga uzun ömür bérimen» dédi.

¹⁵ Sulayman oyghan'ghanda mana bir chüsh iken. U özi Yérusalémgha kélip, Xudawendinging ehde sanduqining aldigha kirip turup, köydüridighan qurbanliq bilen shükür qurbanliqi ötküzüp, hemme xizmetkarlirigha bir ziyapet qildi.

Sulayman danaliq bilen höküm qilidu

¹⁶ U waqit ikki jalap padishahqa kélip, uning qéshida turdi. ¹⁷ Xotunlarning biri éytti: «Ey méning xojam, men bilen bu xotun bir öyde olturimiz. Men uning bilen bir öyde turup, bir balini tughdum. ¹⁸ Men balini tughup, üç kündin kéyin bu xotun hem bir bala tughdi. Biz ikkeylen anda olturushup, gheyriy kishi biz bilen öyde yoq idi. Yalghuz biz ikkeylen öyde iduq. ¹⁹ Bir kéchide bu xotunning balisi öldi, chünki uni bésip öltürgenidi. ²⁰ Yérim kéchide u qopup, dédiking uxlighanda yénimdin oghlumni tartip, öz quchiqigha sélip, özining ölgen balisini méning quchiqimgha saldi. ²¹ Etisi qopup, balamni émitey désem, mana ölük turidu. Lékin etigende sepsélip baqsam, mana men tughqan bala emes idi» dédi. ²² Yene bir xotun éytti: «Yaq undaq emes. Tirik qalghini méning oghlum. Ölgini séning oghlung bolidu». Lékin awwalqisi éytti: «Yaq, lékin ölgini séning oghlung. Tirik qalghini méning oghlum bolidu» dep padishahning aldida taliship turdi. ²³ Padishah éytti: «Biri: < Tirik qalghini méning oghlum, ölgini séning oghlung> deydu. Emma yene biri: < Yaq, belki ölgini séning oghlung, tirik qalghini méning oghlum> deydu» dédi. ²⁴ Padishah: «Manga bir qilich élip kélinglar» dep éytti. Ular qilichni padishahqa élip kelgende, ²⁵ padishah éytti: «Tirik balini otturidin késip, ikki hesse qilip, yérimini uninggha, yene bir yérimini buninggha béringlar. ²⁶ U waqit tirik balining anisi padishahqa éytti: «Ey xojam, tirik balini hergiz öltürmey, uninggha bergin» dédi, chünki uning ichi öz oghli üçün köydi. Lékin yene biri: «Uni xahi méningki xahi séningki qilmay, otturidin késinglar» dédi. ²⁷ Padishah jawab béríp: «Tirik balini öltürmey, u xotun'gha béringlar. Uning anisi udur» dédi. ²⁸ Israilning hemmisi padishah qilghan höküm toghrisidin anglighanda padishahtin qorqti, chünki höküm qilghili uningda Xudaning hékmiti bar bolghinini kördi.

Sulaymanning emeldarliri

4¹ Sulayman padishah pütün Israilning üstide padishah idi.

² Uning ulugh ademliri shular,

yeni Sadoqning oghli Azaryaning özi kahin bolup,

³ Shishaning oghulliri Élixoref bilen Axiya katiplar idi.

Axiludning oghli Yehoshafat wezir bolup,

⁴ Yehoyadahning oghli Benaya qoshunning üstide idi.

Sadoq bilen Abyatar bolsa kahinlar idi.

⁵ Natanning oghli Azarya mensepdarlarning üstide bolup,
Natanning yene bir oghli Zabud kahin bolup padishahning dosti idi.

⁶ Axishar ordining üstide bolup
Abdaning oghli Adoniram baj-alwanning nazaretchisi idi.

⁷ Sulayman bolsa padishahning öziningki bilen öyining yémek-ichmek toghrisidin xewer alghili on ikki bash mensepdarni pütün Israilning üstige qoydi. Herbiri yilda öz ayida shu hajetlerdin xewer élishqa qoyuldi. ⁸ Ularning isimliri bu, yeni

Efraimning taghlirining üstide turghan Ben-Xur,

⁹ Maqaz bilen Shaalbim, Beyt-Shemesh bilen Élon-beyt-Xananning üstide turghan Ben-Deker,

¹⁰ Arubot bilen Sokoh we pütün Xeferning yurtining üstide turghan Ben-Xesed,

¹¹ pütün Nafat-Dorning üstide turup, özi Sulaymanning qizi Tafatni xotunluqqa alghan Ben-Abinadab,

¹² Taanak bilen Megiddoning üstide turup, Yizreelning töwinidiki Zaritanning yénida bolghan pütün Beyt-Shéanning üstide qoyulup Beyt-Shéandin tartip Abel-Méxola bilen Yokméamning u teripigiche bash bolup özi Axiludning oghli bolghan Baana.

¹³ Giliyadning üstide turup, Manassening oghli Yairgha tewe yerliri bolup, Giliyad yurtida bolghan kentlarning üstide qoyulup, özi hem Bashandiki Argobning yurti bilen anda bar sépillik bolup, mis baldaqhiri bilen ihate qilin'ghan atmish chong shehergimu bash qilin'ghan Ben-Géber,

¹⁴ Maxanaimning üstide turup, özi Iddoning oghli bolghan Axinadab,

¹⁵ Naftalining üstide turup, özi Sulaymanning qizi Basimatni xotunluqqa alghan Aximaaz,

¹⁶ Asher bilen Béalotning üstide turup, özi Xushayning oghli bolghan Baana,

¹⁷ Issakarning üstide turup, özi Paruahning oghli bolghan Yehoshafat,

¹⁸ Benyaminning üstide turup, özi Élaning oghli bolghan Shimiy,

¹⁹ amoriylarning padishahi Sixon bilen Bashanning padishahi Oggha tewe bolghan Giliyad yurtining üstide turup, özi Urining oghli bolghan Géber idi. Mezkurlar bolsa yurtning yalghuz bir bash mensepdarining tégide idi.

²⁰ Yehuda bilen Israilning toliliqi déngizning chétidiki qum danilirining toliliqidek idi. Ular bolsa yep-ichip xushluq qilatti.

Sulaymanning dōliti we shōhriti

5¹ Sulayman bolsa deryadin tartip filistiniylarning yurti bilen Misirning chégrisighiche hemme memliketlarning üstide seltenet qilatti. Ular tartuq keltürüp, Sulayman'gha uning pütün ömride xizmet qilatti. ² Sulaymanning öyige her künde yep-ichmek üçhün ottuz kor tasqighan un, atmish kor resmiyche un, ³ on bordighan uy, yaylaqtin élin'ghan yigirme uy we yüz qoy lazim idi. Buningdin bashqa bugha, kiyik we kichik bughilar kérek bolup bordighan toxular hem lazim kéletti. ⁴ Chünki u özi Tifsahin tartip Gazaghiche deryaning bu teripidiki hemme yurtlarning üstide seltenet qilatti we uning chōrisidiki hemme terepler tinch idi. ⁵ Shundaqki, Sulaymanning pütün ömride Dandin tartip Bershébaghiche Yehuda bilen Israilning ademlirining herbiri öz üzüm téli bilen enjür derixining tégide aman-ésen olturatti.

⁶ Sulaymanning qiriq ming qoshma harwa atlirining éghilliri bolup, on ikki ming atliq bar idi. ⁷ Mezkur bash menseparlirining herbiri öz ayida Sulayman padishahqa we uning dastixinigha kelgenlarning hemmisige lazim bolidighan yep-ichkülüktin héch nerse kem bolmighudek xewer alatti. ⁸ Xelqning özi herbirige buyrulghandek atlar bilen arghimaqlar üçhün arpa bilen saman bash menseparlar bar yerge élip kéletti.

⁹ Xuda Sulayman'gha nahayiti köp hékmet bilen pem ata qilip, déngizning chétidiki qumdek köngül kenglikini berdi. ¹⁰ Shundaqki, Sulaymanning hékmiti hemme sherqtikilerning hékmitidin éship, Misirdikilerning hékmitidin ziyade idi. ¹¹ U hemme bashqa ademlerdin dana bolup, ezraqliq Étandin we Maxolning oghulliri Héman, Kalkol we Darda dégenlerdin dana idi. Uning shōhriti chōrisidiki hemme xelqning arisida yéyildi. ¹² U özi üç ming temsil sözi chiqardi we uning shéirliri bir ming besh idi. ¹³ Liwandiki kédir derixidin tartip tamdin chiqqan zupa giyahighiche derex giyahlarni bayan qilatti. U hem haywanlarni, ucharqanatarni, ömileydighan janiwarlarni we béliqlarni bayan qilatti. ¹⁴ Sulaymanning hékmitini anglayli dep, hemme xelqlerdin ademler kélip, uning hékmitining shōhritini anglighan yer yüzidiki hemme padishahlardin kishiler kéletti.

Xudawendinging beytini yasashqa teyyarliq qilinidu

¹⁵ Tirning padishahi Xiram: «Uning atisining ornida Sulaymanni padishah bolghili mesihlidi» dep anglap, öz xizmetkarlirini Sulaymanning qéshigha ewetti, chünki Xiram hemishe Dawudning dosti bolghanidi. ¹⁶ Sulayman Xiramgha söz ewetip éytquzdiki: ¹⁷ «Özüng bilisenki, atam Dawud chōrisidiki jengler üçhün öz Tengri Xudawendinging ismigha bir beyt yasiyalmidi. Lékin Xudawende

uning dushmanlarini puti astigha qoydi. ¹⁸ Emdi Tengrim Xudawende hemme tereptin manga aram berdi. Héch zit turghuchi héchbir bala yoqtur. ¹⁹ Uning üçün Tengrim Xudawendining ismigha bir beyt yasay dep, niyet qildim. Xudawende hem atam Dawudqa söz qilip: «Men séning ornungda öz textingge olturghuzidighan oghlung méning ismigha bir beyt yasaydu» dep éytqanidi. ²⁰ Emdi Liwanda manga kédír derexliri kestürgin. Méning xizmetkarlirim séning xizmetkarliringgha hemdem bolup tursun. Sen toxtitidighininggha muwapiq xizmetkarliringning ejrini belgilep sanga töleymen. Bilisenki, héchkim sidoniylardek derek keskili usta emes» dédi.

²¹ Xiram Sulaymanning sözini anglighanda tola xush bolup éytti: «Bu chong xelqge seltenet qilghili Dawudqa undaq dana oghul bergen Xudawendige bu kün hemdusana bolghay» dédi. ²² Xiram Sulayman'gha kishi ewetip éytquzdiki: «Sen manga ewetken xewerni anglap, qobul tuttum. Kédír yaghichi bilen qarighay yaghichi toghrisidin sorighiningning hemmisini qilimen. ²³ Méning xizmetkarlirim yaghachni Liwandin déngizgha keltürgende men sal baghlap, déngiz bilen sen manga dégen yerge ewetip, quruqluqqa saldurimen. U yerde sen yaghachni tapshuruwalghaysen. Sen hem sorighinimni qilip, öy xelqimge yégülükni bergeysen» dédi.

²⁴ Xiram Sulayman'gha uning xalighinidek kédír yaghichi bilen qarighay yaghichini berdi. ²⁵ Sulayman Xiramgha yigirme ming kor bughday, yigirme kor zeytun yéghini uning öy xelqining yégülüki üçün ewetti. Her yil Sulayman Xiramgha shunchilik béretti. ²⁶ Xudawende Sulayman'gha wede qilghandek uninggha hékmet bergenidi. Xiram bilen Sulaymanning arisida dostluq bolup ikkilisi ehde baghlashti.

²⁷ Sulayman padishah pütün Israildin ishligüchilerni hashargha tutatti we ishligüchilerning sani ottuz ming idi. ²⁸ Bularni nöwet bilen her ayda on mingni Liwan'gha ewetetti. Shundaqki, ular bir ay Liwanda turup, ikki ay öyde turatti. Adoniram bu ishlarning üstide turatti. ²⁹ Sulaymanning yetmish ming yük kötürgüchisi bolup, taghlarda seksen ming tash késidighan hünerwenliri bar idi. ³⁰ Sulayman ishning üstide qoyghan menseparlardin bashqa ishleydighan xelqning üstide üç ming üç yüz nazaretchi turatti. ³¹ Padishah buyrughandek: beytning uli yonulghan tashtin sélinsun dep, ular chong we qimmat tashlarni késip keltürdi. ³² Sulaymanning tamchiliri bilen Xiramning tamchiliri we gibliylar qoshulup öyni yasimaq üçün, hem yaghachni, hem tashlarni rastlap qoydi.

Xudawendinging beytining qurulushi

6¹ Beni-Israil Misirdin chiqqandin tartip töt yüz seksinichi yili Sulaymanning Israilning üstidiki seltenitining tötinchi yilining ikkinchi ayida, yeni Ziw ayida u özi Xudawendinging beytini yasighili bashlidi. ² Sulayman padishah Xudawendige yasighan beytning uzunluqi atmish gez, toghrisi yigirme gez we égziligi ottuz gez idi. ³ Beytning aldidiki aywanning uzunluqi beytning toghrisi bilen barawer bolup, yigirme gez idi. Beytning aldidiki shu aywanning toghrisi on gez idi. ⁴ U beytke penjirilermu saldi. Penjiriler yépiqliq bolup, yaziliri xadidin yasalghanidi. ⁵ Beytning chöriside témini yandighan bir tashqiriqi imaretni yasidi. Shu özi beytning tamlirining chöriside sélinip, hem muqeddes-xanini hem hemmidin muqeddes-xanini yandighanidi. Bu imaretning ichide beytning chöriside hujrilar yasidi. ⁶ Tashqiriqi imaretning töwenki qewitining toghrisi besh gez, ottura qewetning toghrisi alte gez we üçinchi qewetning toghrisi yette gez idi, chünki beytning tamlirida jegiliri üçün töshük qilmaq lazim kelmigey dep, beytning tamlirining tashqiriqi terepliride tekchiler qilghanidi. ⁷ Beyt yasalghanda élip kelmeste teyyar qilin'ghan tashlardan bina qilindi. Uning üçün uni yasighan waqtida bolqa ya palta ya bashqa tömür eswablirining awazi anda anglanmaytti. ⁸ Ottura hujrining ishiki beytning ong teripide bolup, bir yumilaq pelempey bilen ottura qewetke we ottura qewettin üçinchi qewetke chiqilatti. ⁹ Bu teriqide u beytni yasap teyyar qildi. Beytning ichini taxtilar we kédir yaghichi bilen qaplidi. ¹⁰ Beytning chörisidiki tashqiriqi imaretning qewetlirining égzlikini besh gezdin qildi. Shu imaret kédir jegiliri bilen beytke tutishiqliq idi.

¹¹ Xudawendinging sözi Sulayman'gha kélip shundaq éyttiki: ¹² «Sen manga yasap turghan beyt bolsa shundaqki, eger sen qanunlirimgha muwapiq yürüp, ehkamimni tutup, emrlirimni saqlap ulargha muwapiq yürseng, men atang Dawudqa éytqan sözüمنى sen toghruluq beja keltürüp, ¹³ beni-Israilning arisida makan tutup, öz qowmim Israilni tashlimaymen» dédi.

¹⁴ Sulayman beytni yasap teyyar qildi. ¹⁵ Tamlarning ich teripini kédir taxtiliri bilen qaplidi. Beytning ichini tégidin tartip torusighiche yaghach bilen qaplap, tégini qarighay taxtiliri bilen yapti. ¹⁶ Uzunliqi yigirme gez bolghan ichkirki xanini tégidin tartip torusighiche kédir taxtiliri bilen qaplidi. Ichkirki xanini özige bir ilhamgah, yeni hemmidin muqeddes xana qildi. ¹⁷ Uning aldidiki öy, yeni muqeddes-xanining uzunluqi qiriq gez idi. ¹⁸ Öyning ichi qapaq bilen échilghan güllerning süritide neqish qilin'ghan kédir taxtiliri bilen shundaq qaplan'ghan idiki, héch tash körünmeytti. ¹⁹ Beytning ichkiride Xudawendinging ehde sanduqini anda qoymaq üçün ilhamgahni teyyar qildi.

²⁰ Uzunliqi yigirme gez, toghrisi yigirme gez, évizliki yigirme gez bolghan ilhamgahni sap altundin qaplidi. Uning aldida kédír yaghichi bilen qaplan'ghan bir qurban'gahni saldi. ²¹ Beytning ichi sap altun bilen qaplap, ilhamgahning aldida altun zenjirliridin bir tosalghuni qildi. Ilhamgahni hem altun bilen qaplidi. ²² Bu teriqide pütün beytni altun bilen qaplidi. Shundaqki, pütün beytning ichi altun bilen qaplaqliq boldi. Ilhamgahqa teelluq bolghan qurban'gahni hem altun bilen qaplidi.

²³ U özi zeytun yaghichidin ikki kéréubning süritini qildurup, ilhamgahta saldi. Birining évizliki on gez idi. ²⁴ Bir kéréubning bir qanitining uzunluqi besh gez we kéréubning yene bir qanitining uzunluqi hem besh gez idi. Shundaqki, bir qanitining uchidin yene bir qanitining uchighiche on gez idi. ²⁵ Yene bir kéréubning évizliki hem on gez idi. Ikki kéréubning ölçimi bilen süriti oxshash idi. ²⁶ Bir kéréubning évizliki on gez bolup, yene bir kéréubningki hem shundaq idi. ²⁷ Kérublarni ichkirki xanida qoydi. Kérublar bolsa qanatlirini yéyip turdi. Shundaqki, birining qaniti bir tamgha tegküzüp, ikkinchi kéréubning qaniti yene bir tamgha tegküzüp, ikkilisining qanatliri xanining otturida bir-birige yétiship turdi. ²⁸ U özi kéréublarni altun bilen qaplatti.

²⁹ Beytning hemme tamlirining ich chörisini kéréub bilen xorma derexlarning süretliri we échilghan güllerning süretliri bilen neqish qildi. Hem ichkirki xanini we hem tashqiriqi xanini shundaq zinetlidi. ³⁰ Beytning tégini, hem ichkirki xanida, hem tashqiriqi xanida altun bilen qaplidi. ³¹ Ilhamgahqa kiridighan joyda zeytun yaghichidin étilgen qush qanatliq ishikler saldi. Ishikning keshiki besh chasa idi. ³² Zeytun yaghichidin étilgen u qush qanatliq ishikni kéréublar, xorma derexler we échilghan güller bilen neqish qilip zinetlep, altun bilen qaplap, kéréub bilen xorma derexlirining süretlirige ornitip qoydi. ³³ Beytning ishiklirige zeytun yaghichidin étip, töt chasining süritide bolghan keshikler sélip, ³⁴ qarighay yaghichidin ikki ishik yasidi. Bu ikki ishikning herbiri ikki qanatliq bolup, qanatliri qatlinip yépilip-échilatti. ³⁵ Ularni kéréublar, xorma derexler we échilghan güller bilen neqish qilip, altun bilen qaplap, neqish süretlirining üstide ornatti.

³⁶ Ichkirki hoylining témini üç qat yonulghan tash bilen bir qat yonulghan kédír xadiliridin yasidi.

³⁷ Tötinchi yilida Ziw ayida Xudawendining beytining uli sélindi ³⁸ we on birinchi yilida Bul ayida, yeni sekkizinchi ayda beytning héch nersisi qalmay, nusxisigha muwapiq tamam teyyar boldi. U uni yette yilda yasap boldi.

Sulaymanning ordisi

7¹ Emma Sulayman öz ordisini on uch yilda yasap turup, ordisini tamam qildi. ² Liwan janggilinging yaghichidin yasalghan öyning uzunluqini yüz gez, toghrisini ellik gez we égzilikini ottuz gez qildi. Kédir yaghichidin töt qatar tüwrük qilip, tüwrüklerning üstide kédir xadiliri saldi. ³ Tüwrüklerning töpisdiki hujrilarning ögzisi kédir yaghichidin idi. Tüwrüklerning sani qiriq besh bolup, her qatarda on beshtin idi. ⁴ Uning uch qewet jegiliri bar idi. Bir-birining utturida sélin'ghan uch qatar penjiriliri hem bar idi. ⁵ Hemme ishik bilen késhekler xadilardin qilinip, töt chasa idi. Penjiriler qatar bolup bir-birining utturida idi. ⁶ Tüwrüklük aywanning uzunluqini ellik gez, toghrisini ottuz gez qildi. Uning aldida yene bir aywanni yasap, buning aldida tüwrükler bilen pelempey saldi. ⁷ Andin kéyin text üçün bir aywanni, yeni hökümet aywanini yasidi. Shu özi höküm süridighan jay idi. U aywan tégidin torusighiche kédir yaghichi bilen qaplan'ghanidi. ⁸ Özi olturidighan öyi yene bir hoylide sélinip mezkur öyge oxshash qilindi. Sulayman özi Firewning qizi bolghan xotunigha shu aywan'gha oxshash bir öyni yasap berdi. ⁹ Buning hemmisi ulidin tartip ögzigiche qimmet tashlardin yasalghanidi. Bu tashlar tayin ölchimige muwapiq qilinip, hem ich, hem tash yüzi here bilen késilgenidi. Tashqiridiki hemmisi ta hoylining chong témighiche hem shundaq tashlar bilen yasalghanidi. ¹⁰ Ul özi chong we qimmet tashlardin qilin'ghanidi. U tashlarning uzunluqi on gezdin sekkiz gezdin idi. ¹¹ Ularning üstide qimmet tashlar, yeni tayin miqdargha muwapiq yonulghan tashlar békitilip kédir xadiliri sélin'ghanidi. ¹² Chong hoylining chörisidiki tam uch qat yonulghan tashtin we bir qat yonulghan kédir xadiliridin yasalghanidi. Xudawendinging beytining ichkirki hoylisining témi we hem beytning aywani shundaq yasalghanidi.

Usta misker Xiramning Xudawendinging beytidiki ishliri

¹³ Sulayman padishah Tirdin Xiramni keltürdi. ¹⁴ Bu kishi Naftali qebilisidin bolghan bir tul xotunning oghli idi. Uning atisi tirliq bir misker idi. Xiram tola hoshiyar pemlik bolup, hemme miskerlik hüniride usta idi. U Sulayman padishahning qéshigha kélip, uning hemme shundaq ishini qildi. ¹⁵ U özi mistin ikki tüwrükni teyyar qildi. Herbir tüwrükning uzunluqi on sekkiz gezlik bolup, on ikki gezlik shoyna herbir tüwrükning chörisini chaghlighili ketti. ¹⁶ Bu tüwrüklerning üstide qoymaq üçün mistin ikki tajni yasap qoydi. Bir tajning égziligi besh gez, yene bir tajning égziligi hem besh gez idi. ¹⁷ Tüwrüklerning üstide qoyulghan tajlar torgha oxshash zinnetler we zenjirlerdin yasalghan halqilar bilen zinnetlen'genidi. Bir tajning yette qewet

shundaq zinnatliri bar idi. Yene bir tajning hem shundaq yette qewet zinnatliri bar idi. ¹⁸ Bu tüwrüklerni shundaq yasadiki, anar süretlirining töpisdiki tajni yapqan zinnatlarning bir qewitining chörisige ikki zinnatlik halqini baghlidi. We yene bir tajni hem shundaq zinnatlidi. ¹⁹ Aywandiki tüwrüklarning tajliri niluperning süritide qilinip, égziligi töt gezdin idi. ²⁰ Bu ikki tüwrüklarning tajlirida qubbiga oxshash bolghan hessisining üstide tor zinnitini yandighan quyma anar süretliri bar idi. Yene bir tajning chöriside anar qatar-qatar bolup, sani ikki yüz idi. ²¹ Tüwrüklerni beytning aywanida turghuzdi. Ong teripide qoyghan tüwrükning ismini Yakin dep atap, chep teripidiki tüwrükning ismini Boaz dep atidi. ²² Tüwrüklarning töpisi niluper süritide qilin'ghanidi. Buning bilen tüwrüklarning ishi teyyar boldi.

²³ U özi mistin bir köl hem quydi. Uning bir chétidin yene bir chétigiche on gez kéler-idi. Uning chörisi tamam yumilaq bolup égziligi besh gez idi. Uning chörisini chaghlighili ottuz gezlik bir shoyna ketti. ²⁴ Uning chöriside lewning tégide qapaqlarning süritide bolghan zinnatler qilin'ghanidi. Bular kölning chöriside herbir gez ölchimide ondin qoyulghanidi. Qapaq süretliri ikki qatar qoyulup, köl bilen barawer quyulghanidi. ²⁵ Mis köli on ikki uy süritining üstide turdi. Bularning üchi shimal teripige, üchi jenub teripige, üchi gherb teripige we üchi sherq teripige yüzlen'genidi. Bularning üstide mis köli sélin'ghanidi. Ularning arqisi ich teripige idi. ²⁶ Misning qélinliqi qol toghrisining miqdariche bolup kölning léwi piyalining léwidek qilinip shekli échilghan niluperdek idi. Uning özide ikki ming bat su kemlinetti.

²⁷ Buningdin bashqa u özi mistin on das tegliki étip qoydi. Herbir tegliki uzunluqi töt gez, toghrisi hem töt gez bolup égziligi üç gez idi. ²⁸ Shu das teglikliri shundaq yasalghanidiki, ularning yanlirida birdin girwek bar idi. Bular jazilarning otturisida ornitilghanidi. ²⁹ Jazilarning otturidiki girweklerde we hem jazilarning üst teripide shir, buqa we kërublarning süretliri bar idi. Shir bilen buqa süretlirining töwinide zunnardek sanggilap turghan gül süretliri bar idi. ³⁰ Herbir das teglikining mistin étilgen oqliri bar töt mis chaqliri bar idi. Das teglikining töt putining birdin birdin diyiki bar idi. Bu diyekler dasning tégide turmaq üçün qoyulghanidi. We herbirining utturida gül halqiliri neqish qilin'ghanidi. ³¹ Das teglikining aghzi özining kanarining ichide bolup, kanarining özi astidin üstünigiche bir gez ölchimi kélip, aghzi yumilaq bolup, dasqa muwapiq qilinip toghrisi bir yérim gez idi. Uning aghzida hem neqish zinnatliri bar idi. Lékin girwekliri yumilaq bolmay, töt chasa idi. ³² Töt chéqi girweklarning töwinide bolup oqliri bilen das teglikige békitilgenidi. Her chaqning égziligi bir yérim gez idi. ³³ Chaqlar harwa chaqliridek qilin'ghanidi. Ularning oqliri, qazanliri, qasqanliri we tireklirining hemmisi quyulghanidi. ³⁴ Herbir das

tegligining burjekliride birdin töt diyiki bolup, bu diyekler das tegliki bilen bir quyulghanidi. ³⁵ Herbir das teglikining üstide yérinm gez égin bir yumilaq daire bar idi we herbir das teglikining üstidiki diyekliri bilen girwekliri daire bilen bir qilin'ghanidi. ³⁶ U özi diyeklerning bilen girweklerning taxtaylirida kérub, shir we xorma derexlirining süretlirini patquchilik herbiride neqish qilip, chöriside gül halqiliri hem neqish qildi. ³⁷ Shu teriqide hemme on das teglikini teyyar qildi. Hemmisi bir nusxada qoyulup ölçimi bilen shekil süriti bir idi.

³⁸ U özi mistin on dasni étip qoydi. Herbir dasqa qiriq bat kemlinip, herbir dasning toghrisi töt gez idi. On das teglikining herbirige birdin dasni qildi. ³⁹ Besh das teglikini beytning ong yénida we beshni beytning chep yénida qoyup, mis kölini beytning ong yénida sherq-jenub teripide qoydi. ⁴⁰ Xiram shu daslarni étip, gürjek bilen qachilarnimu étip teyyar qildi. Xiram hemmisini shundaq qilip, Sulayman padishah uninggha Xudawendining beyti üçün buyrughan ishni pütküzdü.

⁴¹ U özi ikki tüwrükni yasap, u ikki tüwrükning töpisdiki yumilaq tajlarni étip, ikki tüwrüklerning töpisdiki tajlarni yapidighan tor zinnetlirini qildi. ⁴² U ikki tor zinnetliri üçün töt yüz anar süretlirini qilip, tüwrüklerning töpisdiki ikki yumilaq tajlarni yapqili herbir tor zinniti üçün ikki qatar anar süretlirini qoydi.

⁴³ U hem on das tegliki bilen das teglikirining töpisdiki on dasni teyyarlap, ⁴⁴ mis kölini yasap, bu mis kölining tégidiki on ikki uyni étip, ⁴⁵ qazanlar, gürjekler we qachilarnimu teyyar qildi. ⁴⁶ Xiram Xudawendining beyti üçün Sulayman padishahqa etken hemme nersiler parqiraydighan mistin idi. Padishah Iordanning tüzlenglikide Sukkot bilen Zaritanning otturisida buning hemmisini laydin étilgen qéliplarda qoydurghanidi. ⁴⁷ Bu nersiler nahayiti tola bolghini üçün Sulayman ularni tartmay qoydurdi. Uning üçün misning wezni melum bolmıdı.

⁴⁸ Sulayman Xudawendining beytige lazim bolidighan hemme nersilerni qildi, yeni altun qurban'gahini teqdim nanlirini qoyidighan altun jozini, ⁴⁹ sap altundin bolghan shamdanlarni etküzüp, beshni ong yénida we beshni chep yénida ilhamgahning aldida qoydi. U gül süretlirini, chiraghlarni we chiragh qisqachlirini hem anda saldı. ⁵⁰ U piyale bilen pichaqlarni, qacha bilen texpilerni we sap altundin bolghan isriqdanlarni qildurup, ichkirki öyning, yeni hemmidin muqeddes-xanining ishiklarni qildurup, ichkirki öyning, yeni hemmidin muqeddes-xanining ishiklirining altun girelirini we beytning muqeddes-xanisining girelirini etküzdi.

⁵¹ Sulayman padishah Xudawendining beyti üçün qildurghan hemme ish teyyar bolghanda Sulayman atisi Dawud Xudawendige muqeddes qilghan kümüş bilen altun we qachilarni keltürüp, Xudawendining beytining xezinisige saldı.

Sulayman Xudawendinging beytini Xudagha ataydu

8¹ Andin kéyin Sulayman özi Israilning hemme aqsaqallirini we hem qebililerning bashlirini, yeni beni-Israilning xanidanlirining chonglirini qichqartip, Xudawendinging ehde sanduqini Dawudning shehiri Si'ondin élip chiqmaq üçhün Yérusalémgha Sulayman padishahning qéshigha jem bolsun dep yighdurdi. ² Buning üçhün Israilning hemme ademliri Étanim ayida, yeni yettinchi aying héytida Sulayman padishahning qéshigha béríp yighildi. ³ Israilning hemme aqsaqalliri kelgende kahinlar ehde sanduqini kötürdi. ⁴ Ular Xudawendinging ehde sanduqini jamaetning chédiri bilen chédirdiki muqeddes qachilarni élip chiqti. Kahinlar bilen lawiylar buning hemmisini élip chiqti. ⁵ Sulayman padishah özi we uning aldida yighilghan Israilning hemme jamaiti ehde sanduqining aldida turup, undaq tola qoy bilen kalini qurbanliq qildiki, toliliqi üçhün héch saniyalmidi.

⁶ Kahinlar Xudawendinging ehde sanduqini beytning ilhamgahigha, yeni hemmidin muqeddes-xanigha élip kirip, kérublarning qanatlirining tégidiki jayda qoydi. ⁷ Chünki kérublar ehde sanduqi turghan jayning üstide öz qanatlirini yéyip turdi. Shundaqki, ehde sanduqi bilen baldaqlirining üsti kérublardin yépilghanidi. ⁸ Baldaqliri bolsa undaq uzun idiki, uchliri ilhamgahning aldidiki muqeddes-xanidin körünetti, lékin tashqiridin körünmeytti. ⁹ Ehde sanduqining ichide ikki tash taxtisidin bashqa nerse yoq idi. Beni-Israil Misir yurtidin chiqqandin kéyin Xudawende ular bilen ehde qilin'ghinida Musa Xorébtá turup, ularni anda qoydi.

¹⁰ Kahinlar muqeddes xanidin chiqqanda bir bulut Xudawendinging beytini toldurdi. ¹¹ Shundaqki, kahinlar bulut sewebidin turup qélip, xizmet qilalmidi. Chünki Xudawendinging beyti Xudawendinging shan-sheripidin tolghanidi. ¹² U waqit Sulayman éytti: «Xudawende sözlep: < Men qarangghuluqta makan tutay > dep éytti. ¹³ Buning üçhün men emdi sanga bir olturidighan öy yasidimki, anda ebedkiche olturghaysen» dédi.

¹⁴ Andin padishah burulup, Israilning hemme jamaitini mubareklise, Israilning hemme jamaiti anda öre turup turdi. ¹⁵ U éyttiki: «Israilning Tengrisi Xudawendige hemdusana bolsun. Öz aghzi bilen atam Dawudqa wede qilghan ishni öz qoli bilen pütküzdü. U özi söz qilip: ¹⁶ < Men öz qowmim Israilni Misirdin chiqarghan kündin tartip ismim üçhün anda bir öy yasay dep, Israilning hemme qebililirining arisida bir sheherni ilghimidim, belki qowmim Israilning üstide seltenet qilghili Dawudni ilghidim > dégenidi. ¹⁷ Emma atam Dawud: < Israilning Tengrisi Xudawendinging ismigha bir öy yasay > dep öz könglide niyet qilghanidi. ¹⁸ Lékin Xudawende atam Dawudqa éyttiki: < Méning ismimgha bir öy yasighili niyet qilghiningda könglüngning niyiti yaxshidur. ¹⁹ Emma shu

öyni sen yasimaysen, belki séning pushtungdin chiqidighan öz oghlung méning ismimgha öyni yasaydu» dégenidi. ²⁰ Emdi Xudawende öz wedisini beja keltürdi. Men atam Dawudning ornida qopup, Xudawende wede qilghandek Israilning textide olturup, Israilning Tengrisi Xudawendining ismigha öyni yasidim. ²¹ Anda ehde sanduqi üçhün bir jayni rastlidim. Xudawende ularni Misir yurtidin chiqarghanda ata-bowilirimiz bilen tüzgen ehde taxtiliri u sanduqta saqlinidu» dédi.

²² Andin Sulayman Israilning hemme jamaitining huzurida Xudawendining qurban'gahining aldida turup, qollirini asman teripige kötürüp, ²³ éyttiki:

«Ey Israilning Tengrisi Xudawende, xahi yuqirida asmanda, xahi töwende yerde sendek Tengri yoqtur. Öz bendiliring pütün köngülliri bilen aldingda yürse, ehde bilen merhemetni saqlaysen. ²⁴ Chünki sen öz bendeng atam Dawudqa qilghan wedini beja keltürdüng, öz aghzing bilen wede qilghiningni bu kündikidek öz qolung bilen pütküzdüng. ²⁵ Ey Israilning Tengrisi Xudawende, emdi öz bendeng atam Dawudqa qilghan wedengde turghin. Sen uninggha: « Eger baliliring öz yolini saqlap, sen aldında yürügendek öz aldında yürse, Israilning textide méning aldında olturghili séning ewladingdin kishi kem qalmaydu» dep éytting.

²⁶ Ey Israilning Xudayi, sen öz bendeng Dawudqa éytqan sözliring rast chiqsun.

²⁷ Lékin Xuda özi bu alemde olturamdu? Mana asmanlar bilen asmanlarning asmani séni sighduralmaydu. Undaq bolsa, men yasighan öy séni qandaq sighduralaydu. ²⁸ Emma ey Tengrim Xudawende, öz bendengning dua bilen iltijasigha qulaq sélip, bendeng bügün sanga qilghan tilekni anglap, ²⁹ öz közliringni bu öy bilen jayning teripige kéche-kündüz ochuq tutqaysen. Uning toghrisida éytqansenki: « Méning ismim anda tursun. Shundaqki, bendeng bu jayda qilidighan duani anglighaysen. ³⁰ Bendeng bilen qowming Israil bu jayda qilidighan duani qulaq sélip, sen asmanda makan tutqan jayingdin anglighin. Anglighiningda ularni kechürgeysen.

³¹ Birkim öz heqemsayisige gunah qilip, uninggha: « Ant ichsun» dep qesem qilish buyrulup, bu öyde qurban'gahingning aldida qesem qilsa, ³² sen asmanda anglap, emel qilip, öz bendiliringge adalet qilip, gunahkarni höküm qilip, uning ishlinirini öz béshigha yandurup, adil kishige öz adalitige muwapiq heqqini bergeysen. ³³ Qowming Israil sanga gunah qilghini üçhün düshmendin urulsa, lékin séning teripingge yénip, ismingni étirap qilip, bu öyde sanga dua bilen iltija qilsa, ³⁴ sen asmanda anglap, öz qowming Israilning gunahini kechürüp, ularni sen ata-bowilirigha bergen yurtqa yandurghaysen. ³⁵ Ular sanga gunah qilghini üçhün asman baghlinip yamghur yaghmisa, lékin ular bu yerde sanga dua qilip ismingni étirap qilip, sen ularni tenglikke salghiningda öz gunahidin yansa, ³⁶ sen asmanda anglap, bendiliringning we qowming Israilning gunahini

kechürüp, ulargha mangidighan yaxshi yolni ögitip, öz qowminggha miras qilib bergen yurtungning üstige yamghur yaghdurghaysen.

³⁷ Eger yurtta acharchiliq ya waba bolsa, ziraette chawirish apiti bolsa ya uninggha hal chühse, chéketke ya kök qurt chühse ya dühmen ularning yurtining sheherliride ularni qistisa, hernéme bala yaki derd bolsa, ³⁸ birkim ya pütün qowming Israil hernéme dua ya iltija qilib, ularning herbiri öz köngül derdini bilip, qollarini bu öyning teripige sunsa, ³⁹ sen asmandiki makaningda anglap, ularni kechürüp, emel qilib, köngülni bilgech herbirige öz yollirigha muwapiq yandurghaysen, chünki yalghuz sen hemme beni-Ademning köngüllirini bilisen.

⁴⁰ Ular sen ata-bowilirimizgha bergen yurtlarda olturup, ömrining hemme künliride sendin qorqsun dep, shundaq qilghaysen.

⁴¹ Séning qowming Israil bolmay, bigane bolghan kishi séning isming üçün yiraq yurttin kelse, ⁴² séning isming toghrisida ishitip, qudret qolung bilen uzitilghan biliking toghrisida anglighanlarning biri kélip, bu öyning teripige yüzlinip dua qilsa, ⁴³ sen asmanda öz makaningda uninggha qulaq sélip, u bigane sendin tiliginining hemmisige muwapiq qilghaysen. Shuning bilen yer yüzidiki hemme xelq öz qowming Israildek séning ismingni tonup, sendin qorqup, men yasighan bu öyning séning isming bilen atalghinini bilgey.

⁴⁴ Eger öz qowming sen ularni ewetken yolda öz dühmennini bilen soqushqili béríp, sen ilghighan sheherge qarap, men isminggha yasighan öy teripige yüzlinip Xudawendige dua qilsa, ⁴⁵ sen asmanda ularning duasi bilen iltijasini anglap, ularni himaye qilghaysen. ⁴⁶ Eger ular sanga gunah qilsa, – gunah qilmaydighan kishi yoq emesmu – sen ulargha ghezeplinip, ularni dühmenlirining qoligha tapshursang we bular ularni esir qilib, yiraq yaki yéqindiki dühmenning yurtigha élip barsa, ⁴⁷ lékin ular esir bolghan yurtta eqlige kélip, towa qilib, özi esir bolghan yurtta sanga yalwurup: « Biz gunah qilib natoghra bolup yamanliq qilduq dep, ⁴⁸ ularni esir qilghan dühmenlarning yurtida pütün könglidin we pütün jénidin séning teripingge yénip sen ularning ata-bowilirigha bergen yurtning teripige tikilip sen ilghighan sheherning teripige qarap, séning isminggha yasighan öyning teripige yüzlinip, sanga dua qilsa, ⁴⁹ sen asmanda öz makaningda ularning duasi bilen iltijasini anglap, ularni himaye qilib, ⁵⁰ öz qowmingning sanga qilghan gunahi bilen sanga qilghan hemme isyanchiliqini kechürüp, ulargha rehim qilsun dep, ularni esir qilghanlarning aldida rehim tapturghaysen. ⁵¹ Sen özüng tömür tonuridek bolghan Misirdin chiqarghan öz qowming bilen öz mirasing ular emesmu?

⁵² Séning közliring öz bendengning yalwurusigha qarap, öz qowmingning iltija qilishigha ochuq bolghay. Shundaqki, hernéme sendin tilise, ulargha qulaq salghaysen. ⁵³ Chünki sen özüngge miras bolmaq üçün yer yüzidiki hemme taipilarning arisidin ularni ilghiding. Ey Reb Xudawende, ata-bowilirimizni

Misirdin chiqarghiningda öz bendeng Musaning wasitisi bilen éytqiningdek qilding» dédi.

⁵⁴ Sulayman Xudawendige shu dua bilen telepni qilib bolghanda qollirini asman teripige kötürüp, Xudawendining qurban'gahining aldidiki tiz püküp turghan yéridin qopup, ⁵⁵ öre turup, Israilning hemme jamaitini ünlük awaz bilen mubareklep éyttiki:

⁵⁶ «Öz wedisige muwapiq qowmi Israilgha aram bergen Xudawendige hemdusana bolsun. U öz bendisi Musaning wasitisi bille qilghan hemme yaxshi wedilirining héchbir sözi yerge chüshmidi. ⁵⁷ Tengrimiz Xudawende ata-bowilirimiz bilen bolghandek biz bilen bolghay. U bizni tashlimay yaki bizni ret qilmisun. ⁵⁸ Biz uning yollirida yürüp, özi ata-bowilirimizgha bergen emr bilen qanun we ehkamlirini tutqudek bizning köngüllirimizni özige mayil qilghay. ⁵⁹ Men Xudawendining huzurida qilghan duayimning sözliri kéche-kündüz Tengrimiz Xudawendining aldida bolghayki her künning hajitige qarap, öz bendisige adalet qilib, qowmi Israilgha heqqini aldurup bergey. ⁶⁰ yer yüzidiki hemme taipiler bolsa: < Xudawende özi Xudadur we uningdin bashqisi yoqtur > dep bilgey. ⁶¹ Bu kün qilghininglarga oxshash uning qanunlirigha muwapiq yürüp, emrlirini tutmiqinglar üçün köngülliringlar Tengrimiz Xudawendige itaetlik bolghay» dédi.

⁶² Padishah pütün Israil bilen bille Xudawendining aldida qurbanliqlarni ötküzdi.

⁶³ Sulayman Xudawendige shükür qurbanliqini keltürginide yigirme ikki manga kala we bir yüz yigirme ming qoy qurbanliq qildi. Padishah bilen hemme beni-Israil shundaq qilib Xudawendining beytini muqeddes qildi.

⁶⁴ U künde padishah Xudawendining beytining aldidiki hoylining ottura yérini muqeddes qilib, anda köydüridighan qurbanliqliri bilen hediye qurbanliqlirini keltürüp, shükür qurbanliqlirining yagh parchilirini qurbanliq qildi. Chünki Xudawendining aldida turghan mis qurban'gahi köydüridighan qurbanliqliri, hediye qurbanliqliri we shükür qurbanliqlirining yagh parchilirini patquzghili kichik keldi.

⁶⁵ Shu teriqide Sulayman we uning bilen pütün Israil, yeni Xamatqa kiridighan yoldin tartip Misirning jilghisighiche bar yerlerdin kelgen chong bir jamaet Tengrimiz Xudawendining aldida yette kün we yene yette kün, jemi on töt kün'gichilik héyt qildi. ⁶⁶ Sekkizinchi künde xelqni ketkili qoydi. Qoysa, ular padishahni alqap, Xudawende öz bendisi Dawudqa we qowmi Israilgha qilghan yaxshiliqi üçün xush bolup öz öylirige yénip ketti.

Xudawende ikkinchi mertive Sulayman'gha körünüdu

9¹ Sulayman Xudawendining beyti bilen padishahning ordisini yasap bolup, özi xahish qilib yasighili arzu qilghinining hemmisini pütüküzüp bolghanda, ² Xudawende Sulayman'gha Gibiyonda körün'gendek emdi ikkinchi mertive uninggha köründi. ³ Xudawende uninggha éyttiki: «Sen méning aldimda qilghan dua bilen yalwurushungni anglidim. Méning ismim anda ebedkiche bolsun dep, sen manga yasighan öyni muqeddes qildim. Méning közlirim bilen könglüm anda hemishe bolghay. ⁴ Eger sen atang Dawudning aldimda sap köngül we rast niyet bilen yürginidek yürüp, sanga buyrughinimning hemmisige emel qilib, qanun bilen ehkamlirimni tutsang, ⁵ men atang Dawudqa wede qilib: « Israilning textide séning ewladingdin olturidighan kishi kem qalmaydu» dep éyqtqinimdek Israilning üstide séning padishahliq textingni ebedkiche muqim qilimen.

⁶ Lékin özünglar yaki baliliringlar mendin yénip, men silerge buyrughan emr bilen qanunlirimni tutmay, belki bérip, bashqa tengrilerge téwinip, ulargha sejde qilsanglar, ⁷ men Israilni ulargha bergen yurttin késip chiqirip, öz ismingha muqeddes qilghan bu öyni yüzümdin tashlaymen. Shundaqki, Israil hemme taipilerning arisida bir temsil we bir mesxire bolidu. ⁸ Bu ulugh beytmu bir ibret bolidu. Herkim uningdin öitse, heyran bolup isqirtidu. « Xudawende bu yurt bilen bu öyge némishqa mundaq qildi?» dep sorisa, ⁹ jawab bérip: « Ularning ata-bowilirini Misir yurtidin chiqarghan Tengrisi Xudawendini tashlap, özige bashqa tengrilerni tutup, ulargha bash égip, ibadet qilghini üçhün Xudawende bu hemme yamanliqni ularning üstige keltürdi» dep éytidu».

Tashqi ishlar we quruluşlar

¹⁰ Yigirme yil ötüp bolup, Sulayman u ikki öyni, yeni Xudawendining beyti bilen padishahliq ordisini yasap bolghandin kéyin, ¹¹ Sulayman padishah özige kédir yaghichidin, qarighay yaghichidin we altundin qanche sorighan bolsa, uninggha yetküzüp bergen Tirning padishahi Xiramgha Galiliyede yigirme sheherni berdi. ¹² Lékin Xiram Tirdin chiqip, Sulayman uninggha bergen sheherlerni körgende uninggha yaxshi körünmidi. ¹³ U éytti: «Ey buradirim, sen manga bergen bu sheherler qandaq sheherlerdur» dep ularni Kabulning yurti dep atidi. Ular bu kün'giche shundaq atilidu. ¹⁴ Lékin Xiram özi padishahqa bir yüz yigirme talant altunni ewetti.

¹⁵ Sulayman padishah Xudawendining beyti, öz ordisi, Millo, Yérusalémning sépilini, Xazor, Megiddo we Gézerni yasimaq üçhün ishligüchilerni hashargha tutatti. ¹⁶ Misirning padishahi Firewn chiqip, Gézerni élip, otta köydürüp, sheherde olturghan qanaaniylarni öltürüp, sheherni Sulaymanning xotuni

bolghan qizigha sowgha qilip bergenidi. ¹⁷ Sulayman Gézer bilen töwenki Beyt-Xoronni yene bina qilip, ¹⁸ bayawan yurtidiki Baalat bilen Tadmornimu yéngidin yasidi. ¹⁹ Shundaqla hemme Sulaymanning ambar sheherliri bilen harwilar üçün teyinlen'gen sheherlerni yasap, atliqlarning sheherlirini bina qilip, Sulayman Yérusalémde, Liwanda we öz memlikitining her yéride xalighinimu yasidi.

²⁰ Amoriylar, xittiylar, perizziylar, xiwwiylar we yebusiylardin qalghanlar, yeni beni-Israildin bolmighan hemmisi hashargha tutuldi. ²¹ Sulayman ularni, yeni beni-Israil tamamen yoqitalmighan taipilerning yurtta qalghan ewladlirini hashargha tutup, qulluqqa saldi. Ular bu kün'giche shundaqtur. ²² Lékin beni-Israildin Sulayman héchkimni qul qilmay, belki ularni esker, xizmetkar, emir, palwan we harwa bilen atliqlarning serdarliri qildi. ²³ Sulaymanning ishlirini qilghan xelqning üstide turghan chong serdarliri besh yüz ellik idi.

²⁴ Lékin Firewning qizi bolsa Dawudning shehiridin köchüp, öziye yasalghan öyde olturdi. Andin kéyin Sulayman Millo qelesini yasidi.

²⁵ Sulayman Xudawendige yasighan qurban'gahta yilda üç mertiwé köydüridighan qurbanliq bilen shükür qurbanliqini qurbanliq qilip, Xudawendining aldida xushbuy isriq yandurdi. Shu teriqide beytni yasap teyyar qildi.

²⁶ Sulayman padishah Esyon-Géberde kémiler yasidi. U yer bolsa Édom yurtida qizil déngizning kanaridiki Eylotning yénida idi. ²⁷ Xiram öz xizmitide bolghan, yeni déngizchiliqni obdan bilidichan kémichilerni Sulaymanning ademlirige qoshup kémilerge saldi. ²⁸ Ular Ofirgha bérip, u yerdin töt yüz yigirme talant altunni élip kélip Sulayman padishahqa keltürdi.

Shébaning melikisi Sulaymanning qéshigha kélidu

10¹ Shébaning melikisi bolsa Sulaymanning shöhritini ishitip, uning Xudawendining ismi üçün néme qilghinini anglighanda, uni müshkül soallar bilen sinighili chiqip, ² xushbuy dora-dermek, nahayiti tola altun we qimmet baha tashlar yüklen'gen tögilerni alghach tola chong debdebe bilen Yérusalémgha keldi. Sulaymanning qéshigha kelgende öz könglide bolghan herqandaq nerse toghrisidin uning bilen sözleshti. ³ Lékin Sulayman uninggha hemme soallirining uchurini berdi. Héchnéme padishahqa yoshurun emes idi, belki hemmisini uninggha dep berdi.

⁴ Shébaning melikisi Sulaymanning hékmitige, yasighan öyige, ⁵ dastixinidiki taamgha béqip, qullirining hazir bolup olturup, xizmetkarliri uning qéshida turghinigha qarap, kiygen kimlirige nezer sélip, uning saqiylirini körüp, uning Xudawendining beytigha keltürgen qurbanliqlirigha qarighanda ganggirap

qélip, ⁶ padishahqa éyttiki: «Men öz yurtumda séning ishliring bilen hékmiting toghrisida anglighan xewer rast chiqti. ⁷ Men kélip, öz közlim bilen körmigüche xewerge ishenmidim. Emma mana yérimimu manga éytilmighan iken. Séning hékmet bilen döliting men anglighan xewerdin ziyade chiqti. ⁸ Séning ademliring xush-bextlik bolup, hemishe séningde aldingda turup, hékmitingni anglydighan xizmetkarliring xush-bextliktur. ⁹ Séni xush körüp, Israilning textige olturghuzghan Tengring Xudawendige hemdusana bolsun. Derweqe Xudawende Israilni ebedkiche dost tutqini üçün séni höküm we adalet qilghili padishah qilip qoyuptu!» dédi. ¹⁰ U özi padishahqa bir yüz yigirme talant altun, nahayiti tola xushbuy dora-dermek we qimmet baha tashlarni berdi. Shébaning melikisi Sulayman padishahqa undaq tola xushbuy dora-dermekler berdiki, andin kéyin shunchilik keltürülgen emes.

¹¹ Xiramning kémiliri Ofirdin altun élip kelgende Ofirdin nahayiti tola sendel yaghichi bilen qimmet baha tashlarni hem élip keldi. ¹² Padishah sendel yaghichidin Xudawending beytining we padishahning ordising eswabirini yasap, hem shéir oqughuchilar üçün chang bilen satarlarni buningdin etti. Undaq tola sendel yaghichi u waqittin kéyin bu waqitqiche, xahi keltürülmey, xahi körünmidi.

¹³ Sulayman padishah Shébaning melikisige her ne xalap sorighinini bérip, uning üstide öz shahane saxawitidin bashqini hem berdi. Andin kéyin u özi xizmetkarliri bilen öz yurtigha yénip ketti.

Sulaymanning bayliqliri

¹⁴ Sulayman'gha her yil keltürülgen altuning wezni alte yüz atmish alte talant idi. ¹⁵ Shuningdin bashqa tijaret qilghuchilardin, sodigerlarning tijaritidin, hemme erab padishahliridin we yurtning waliyliridin hem altun keltürületti.

¹⁶ Sulayman padishah altundin ikki yüz chong siparni soqturdi. Her sipargha alte yüz shéqel altun ketti. ¹⁷ U hem üç yüz kichikrek siparni soqturup, her sipargha üç mina altun ishletti. Padishah siparlarni Liwan janggiling yaghichidin yasalghan öyde ésip qoydi.

¹⁸ Andin padishah pil chishidin bir chong textni yasap, sap altun bilen qaplidi.

¹⁹ Textning alte pellilik pelempey bar idi. Textning yölen'güsi özi töpising yumilaq bolup, olturidighan jayingning ikki yénida qol qoyghusi bolup, herbir qol qoyghusining yénida birdin shirning oyulghan süriti bar idi. ²⁰ Alte pelling herbirining ikki teripide birdin on ikki shirning oyulghan süriti bar idi. Undaq nerse bashqa bir memlikette yasalghan emes idi.

²¹ Sulayman padishahning ichidighan piyalilirining hemmisi altundin idi. Liwan janggiling yaghichidin yasalghan öyning qachiliri sap altundin bolup, héchbiri

kümüshtin emes idi. Kümüş Sulaymanning waqtida héchnémidek sanalmaytti.

²² Xiramning kémilirige yandiship, padishahning öz Tarshish kémiliri déngizda yüretti. Üch yilda bir mertive shu Tarshish kémiliri yénip kélip, altun, kümüş, pil chishliri, maymunlar we tozlarni keltüretti. ²³ Sulayman padishah dölet bilen hékmette yer yüzidiki hemme padishahlardin ashatti. ²⁴ Xuda Sulaymanning könglige salghan hékmetni anglimaq üçün hemme-hemme yerliridin kishiler uning qéshigha kéletti. ²⁵ Ularning herbiri öz tartuqini, yeni kümüş qachiliri, altun qachiliri, kiyimler, yaraghlar, xushbuy dora-dermekler, atlar we qéchirlar élip kéletti. Yildin yilgha shundaq qilatti. ²⁶ Sulayman harwilar we atliqlar yighdurup qoydi. Uning bir ming töt yüz harwa bilen on ikki ming atliq bar idi. Bularni hem harwilar üçün teyinligen sheherlerde hem Yérusalémda padishahning qéshida qoydi.

²⁷ Padishah undaq qildiki, kümüş Yérusalémda tash bilen barawer sanilip, kédir yaghichi pes tüzlengliklerde nurghun bolghan üjme yaghichi bilen barawer sanaldi.

²⁸ Sulayman alghan atlar Misirdin we Kewedin keltürülgenidi. Padishahning sodigerliri ularni Kewedin toxtitilghan bahagha alatti. ²⁹ Misirdin élip kelgen her harwining bahasi alte yüz shéqel kümüş bolup, herbir atning bahasi bir yüz ellik shéqel kümüş idi. Shundaq hem xittiylarning hemme padishahlirigha we Arram padishahlirigha u sodigerlarning qoli bilen at harwilar keltürüldi.

Sulaymanning butperesliqi chüshüshi

11¹ Lékin Sulayman padishah Firewnning qizidin bashqa tola bigane xotunlarni dost tutup, moabiylardin, ammoniylardin, édomiylardin, sidoniylardin we xittiylardin xotunlar élip dost tutatti. ² Xudawende bu taipiler toghrisidin beni-Israilgha: «Siler ularningkige kirmenglar, ularmu silerningkige kirmisun. Chünki sheksiz silerni azdurup, köngülliringlarni öz tengrilirige mayil qilidu» dégenidi. Shu taipilerdin Sulayman xotunlar élip, muhebbette ulargha mayil idi. ³ Uning yette yüz xotuni, yeni shahzadixani bolup, üç yüz kéniziki bar idi. Emma bu xotunliri uning könglini azdurdy. ⁴ Sulayman qérighanda xotunliri uning könglini bashqa tengrilerge mayil qildurdi. Shundaqki, uning köngli atisi Dawudning könglidek öz Tengrisi Xudawendining teripige mayil bolmidi. ⁵ Buning üçün Sulayman sidoniylarning ayal mebudi Ashtarotqa egiship, ammoniylarning yirginchi Milkomning keynidin bardı. ⁶ Shundaq qilip, Sulayman özi Xudawende yaman körgenni qilip, atisi Dawudtek Xudawendige pütün köngül bilen egeshmidi. ⁷ Andin Sulayman Yérusalémning utturidiki taghning üstide moabiylarning yirginchi bolghan Kémoshqa bir qurbanliq

égizlikini sélip, beni-Ammonning yirginchi bolghan Moloxqimu birini yasap sélip, ⁸ shuninggga oxshash hemme bigane xotunlirigha hem qildi. Bular bolsa öz tengrilirige xushbuy isriq yandurup, qurbanliq qilatti.

⁹ Israilning Tengrisi Xudawende Sulayman'gha özini ikki mertuwe ashkara qilghan bolsimu, bu özi öz könglini uningdin yandurdi. Uning üçhün Xudawendining ghezipi uninggha keldi. ¹⁰ Xudawende hem bu ishlar toghrisidin uninggha: «Bashqa tengrilerge egeshmigin» dep emr bergenidi. Lékin Xuda uninggha buyrughinini tutmighanidi. ¹¹ Uning üçhün Xudawende Sulayman'gha éyttiki: «Sen shundaq bolup, men sanga bergen ehde bilen qanunlirimni tutmighining üçhün sheksiz padishahliqni sendin tartip, xizmetkaringgha bérimen. ¹² Lékin atang Dawudning xatirisini qilip, öz waqtingda qilmaymen, emma oghlungning qolidin uni tartimen. ¹³ Lékin pütün memliketni uningdin tartmaymen, belki Dawudning xatirisini qilip, özüm ilghighan Yérusalém üçhün séning oghlunggha bir qebilini bérimen» dédi.

Sulaymanning dushmanliri

¹⁴ Emma Xudawende Sulayman'gha qarshi bir dushmani, yeni édomiy Hadadni qopurdi. U kishi Édomning padishahining neslidin idi. ¹⁵ Dawud édomiyilar bilen jeng qilghan waqtida qoshunning serdari Yoab öltürülgenlerni kömüp qoyghili chiqip, Édomning hemme er kishilirini yoqatti. ¹⁶ Édomdiki hemme er kishilerni yoqatquche Yoab bilen hemme Israil anda alte ay qaldi. ¹⁷ U waqit Hadad bilen atisining xizmitide turghan birnechche édomiy kishiler qéchip, Misirgha bardi. Hadad u waqitta kichik bala idi. ¹⁸ Ular Midiyandin chiqip Paran'gha kélip, Parandin özi ademler élip Misirgha kélip, Misirning padishahi Firewnning qéshigha kirdi. Shu özi uninggha bir öy bérip, uning risqini teyinlep zémin sowghat qilip qoydi. ¹⁹ Hadad Firewnning neziride iltipat tapqach bu özi xotunining hemshirisini, yeni Taxpenes melikining hemshirisini uninggha xotun qilip berdi. ²⁰ Taxpenesning hemshirisi uninggha oghli Génubatni tughup berdi. Taxpenes özi Firewnning ordisida uni emchektin ayritti. Andin Génubat Firewnning öyide Firewnning oghullirining arisida turatti.

²¹ Hadad Misirda: «Dawud öz ata-bowilirining arisida uxlap rahet tépip, qoshunning serdari Yoabmu öldi» dep anglighanda Hadad özi Firewn'ge: «Méni kétép, öz yurtumgha barghili qoyghin» dep éytti. ²² Lékin Firewn uninggha éytti: «Méning qéshimda sanga néme kem qaldiki, öz yurtunggha barghili xalaysen?» U jawab berdiki: «Héch nerse kem qalmidi. Herqandaq bolsa, méni ketkili qoyghin» dédi.

²³ Xuda Sulayman'gha qarshi yene bir dushmani qozghap, öz xojisi bolghan Zobaning padishahi Hadadezerdin qéchip ketken Rezon ben-Elyada dégenning

özini qopurdi. ²⁴ Dawud zobaliqlarni öltürgende Rezon bir guruhni yighip, ularning serdari boldi. Andin kéyin bular Demeshqqa bérip, anda olturup, Demeshqte seltenet qilatti. ²⁵ Rezon Sulaymanning hemme künliride Israilning düshmen bolup, Hadadtek yamanliq qilip, Israilni yirginchlik kördi. Bu özi Arram üstide padishah boldi.

²⁶ Sulaymanning Yerobiam dégen bir xizmetkari bar idi. U özi zeredaliq efraimiy Nebatning oghli bolup, uning anisi Zerua dep atilip, tul idi. Yerobiam özi padishahqa qarshi qopti. ²⁷ Uning padishahqa qarshi qopqinining sewebi shu idiki, Sulayman Millo qelesini yasap, atisi Dawudning shehirining xarab yerlirini onglitip turdi. ²⁸ Yerobiam özi bir qabil kishi idi. Sulayman uning chaqqan yigit ikenlikini körüp, uni Yüsüpning xanidanigha buyrulghan ishning üstige qoydi. ²⁹ U waqit Yerobiam bir yéngi yépinchini kiyip, Yérusalémdin bir mertiwé chiqqanda Shilohtin bolghan Axiya peyghember yolda uninggha uchridi. Ikkilisi sehrada yalghuz bolghanda, ³⁰ Axiya Yerobiam kiygen yépinchini tutup, yirtip on ikki parche qilip, ³¹ uninggha éytti: «Özüng üçhün on parchini alghin, chünki Israilning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: < Mana padishahliqni Sulaymanning qolidin tartip, on qebilini sanga bérey. ³² Bir qebile bendem Dawudning xatirisi üçhün qélip, men hemme Israilning qebililiridin ilghighan Yérusalém shehiri üçhün uninggha qalidu. ³³ Ular méni tashlap sidoniylarning ayal mebudu Ashtarotqa, moabiylarning ayal mebudu Kémoshqa we beni-Ammonning mebudu Milkomgha sejde qilip, xahi uning atisi Dawudtek méning qanun bilen ehkamlirimgha emel qilmay, xahi méning yollirimda yürme, xahi méning nezirimde rastliq qilmighini üçhün shundaq bolidu. ³⁴ Lékin padishahliqni uning özidin tartmay, uning qolida pütün qaldurup, özüm ilghighan bendem Dawudning xatirisini qilip, uni ömrining hemme künliride seltenet qilghuchi qilimen, chünki Dawud özi méning emrim bilen qanunlirimni tutatti. ³⁵ Emma uning oghlining qolidin padishahliqni tartip, uningdin on qebilini sanga bérimen. ³⁶ Lékin bendem Dawudning chirighi méning ismim üçhün özüm ilghighan Yérusalém shehiride hemishe méning aldında bolghay dep uning oghligha bir qebilini bérey. ³⁷ Men séni élip, hemme xalighiningning üstide seltenet qilghaysen dep, Israilgha padishah qilay. ³⁸ Eger sen hemme buyrughinimni anglap, méning yollirimda yürüp, közlirimde yaxshi bolghinini qilip, bendem Dawud qilghandek méning qanun bilen emrlirimni tutsang, men sanga yar bolup, Dawudqa bir öyni yasighandek sanga mezmüt bir öyni yasap, sanga Israilni bérey. ³⁹ Dawudning neslini shundaq peslitéy, lékin hemishe emes» dédi.

⁴⁰ Uning üçhün Sulayman Yerobiamni öltürgili purset izdetti. Lékin Yerobiam qopup Misirgha qéchip, Misirning padishahi Shishaqning qéshigha bérip, Sulayman ölgüche Misirda qaldi.

Sulaymanning wapati

⁴¹ Sulaymanning bashqa ishliri, uning hemme qilghini we uning hékmiti bolsa Sulaymanning emellirining kitabida pütülgendur. ⁴² Sulaymanning Yérusalémda Israilning üstide seltenet qilghan waqti qiriq yil idi. ⁴³ Sulayman ata-bowilirining arisida rahet tépip, atisi Dawudning shehiride depne qilindi. Andin uning oghli Réhabéam ornida padishah boldi.

Israil ikkige bölünidu

12¹ Réhabéam Shekemge bardı, chünki Israilning hemmisi uni padishah qilghili Shekemge kelgenidi. ² Nebatning oghli Yerobiam Misirda bolup turup, shuni anglidi. Chünki Yerobiam Sulayman padishahning qéshidin qéchip, Misirda olturdi. ³ Lékin ular kishi ewetip, uni qichqardi. Yerobiam bilen pütün Israilning jamaiti kélip, Réhabéamgha söz qilip éyttiki: ⁴ «Séning atang yükimizni éghir qildi. Sen emdi atang bizge qoyghan qattiq ish bilen éghir boyunturuqni yénikrek qilsang, sanga xizmet qilayli» dédi. ⁵ U ulargha: «Bérip, üç kün'giche toxtap turup, andin qéshimgha yénip kélinglar» dése, xelq tarilip ketti.

⁶ Réhabéam padishah öz atisi Sulayman tirik ikende uning qéshida turghan qéri ademlerdin meslihet sorap: «Bu xelqge béridighan jawabim toghrisida néme meslihet körsitisiler?» dédi. ⁷ Ular uninggha söz qilip éytti: «Eger sen bu kün shu xelqning ixtiyarigha unap, ulargha xizmet qilip jawab berginingde ulargha yaxshi söz qilsang, ular hemishe séning qulliring bolidu» dédi. ⁸ Lékin u özi qéri kishiler uninggha körsetken meslihetni tashlap, özi bilen chong bolup qéshida turghan yash ademlerdin meslihet sorap, ⁹ ulargha éytti: «Manga séning atang bizge salghan boyunturuqni yénikrek qilghin dégen bu xelqge béridighan jawabim toghrisida néme meslihet bérisiler?» dédi. ¹⁰ Uning bilen chong bolghan yash ademler uninggha söz qilip éytti: «Séning atang boyunturuqimizni éghir qildi, lékin sen uni bizge yénikrek qilghin» dep éytqan bu xelqge söz qilip mundaq éytqinki: «Méning kichik barmiqim atamning bélidin yoghanraq bolidu. ¹¹ Atam boyunturuqunglarni éghir qilghan bolsa, men emdi boyunturuqunglarni téxi éghirraq qilay. Atam silerni qamcha bilen onglighan bolsa, men silerni chayan bilen onglitay» dédi.

¹² Üchinchi künde Yerobiam bilen hemme xelq Réhabéamning qéshigha keldi, chünki padishah: «Üchinchi künde manga yénip kélinglar» dep buyrughanidi.

¹³ Padishah qéri ademler uninggha bergén meslihetni tashlap, xelqge bir qattiq jawab bérip, ¹⁴ yash ademlerning meslihetige muwapiq ulargha: «Atam boyunturuqunglarni éghir qilghan bolsa, men boyunturuqunglarni téxi éghirraq

qilay. Atam silerni qamcha bilen onglighan bolsa, men silerni chayan bilen onglitay» dep,

¹⁵ padishah xelqning sözini anglimidi. Xudawende shilohliq Axiyaning wasitisi bille Nebatning oghli Yerobiamgha éytqan sözining beja keltürülmiki üçhün Xudawendining teripidin shundaq teqdir qilin'ghanidi.

¹⁶ Israilning hemmisi padishah ularning sözige qulaq salmighinini körgende, xelq padishahqa jawab bérip éyttiki: «Dawud bilen néme nésipimiz bar? Yishayning oghli bilen néme mirasmiz bar? Ey Israil, öz chédirliringgha yénip ketkin. Ey Dawud, öz öyüngdin xewer alghin» dédi. Andin israiliylar öz makanlirigha yénip ketti. ¹⁷ Emma Yehuda sheherliride olturghan israiliylar bolsa ularning üstige Réhabéam padishah boldi. ¹⁸ Réhabéam padishah baj-alwanning nazaretchisi Adoramni ewetkende Israilning hemmisi uni chalma-késeq qilip öltürdi. U waqit Réhabéam padishah aldirap öz harwisigha chiqip, Yérusalémgha qéchip ketti. ¹⁹ Shu teriqide Israil Dawudning xanidanidin bu kün'gichilik ayrilip ketti.

²⁰ Israilning hemmisi Yerobiamning yénip kelginini anglighanda ular kishi ewetip, uni xelqning jamaitige qichqirip, pütün Israilning üstige padishah qildi. Yehuda qebilisidin bashqa héchkim Dawudning xanidanigha egeshmidi.

²¹ Réhabéam Yérusalémgha kelgende Israilning xanidani bilen jeng qilip, ularni Sulaymanning oghli Réhabéamgha mayil qilip yandursun dep, hemme Yehuda xanidanidin we Benyamin qebilisidin bir yüz seksen ming xillan'ghan eskerni yighdurdi. ²² Lékin Xudaning sözi Xudaning adimi Shemayagha kélip éyttiki:

²³ «Yehudaning padishahi Sulaymanning oghli Réhabéamgha éytip, pütün Yehuda bilen Benyamining xanidanigha we qalghan xelqqimu déginki: ²⁴ «Buraderliringlar beni-Israil bilen jeng qilghili chiqmanglar. Herbiringlar öz öyige yénip ketsun, chünki bu ish mendindur»» dep Xudawende éytidu. Shuni dése, ular Xudawendining sözige qulaq sélip yénip kétip, Xudawendining sözige muwapiq yolgha rawan boldi.

Yerobiam altun mozaylarni yasaydu

²⁵ Lékin Yerobiam Efraim taghliridiki Shekem shehirini yasap, shu yerde olturup, andin chiqip Péniyelni yasap qoydi. ²⁶ Yerobiam öz-özige éyttiki: «Emdi padishahliq Dawudning xanidanigha yanidighan chéghi bar. ²⁷ Eger bu xelq Yérusalémgha chiqip, Xudawendining beytide qurbanliq qilsa, xelqning köngülliri öz xojisigha, yeni Yehuda padishahi Réhabéamgha yene mayil bolidu. Ular méni öltürüp, yene Yehuda padishahi Réhabéamning teripige yanarmikin» dep, ²⁸ padishah meslihet toxtitip, altundin ikki mozay süritini étip, xelqqe: «Yérusalémgha chiqmaq silerge éghir kélidu. Ey Israil, mana silerni Misir yurtidin chiqarghan tengriler budur» dep ²⁹ birini Beytelde we yene birini Danda

turghuzup qoydi. ³⁰ Bu ish gunahqa seweb boldi, chünki xelq mozaylirining birining aldidida bash eggili Dan'ghiche baratti.

³¹ U hem éviz yerlerde qurbanliq üçhün öyler yasap, beni-Lawiydin bolmighan awam xelqtin kahinlar teyinlep qoydi.

³² Yerobiam sekkizinchi ayning on beshinchi künide Yehudaning yurtida tutulghan héytqa oxshash bir héytini teyinlep buyrup, héytta özi qurban'gahqa chiqti. Beytelde shundaq qilip, özi etken mozay süretlirige qurbanliq ötküzdi. Özi saldurghan qurbanliq évizliklerdiki kahinlarni Beytelde xizmetke saldi.

³³ Sekkizinchi ayning on beshinchi künide özi Beytelde saldurghan qurban'gahqa chiqti. U ayni öz könglining ixtiyari bilen teyinligenidi. U waqit beni-Israilgha bir héytini buyrup, xushbuy isriqni yandurmaq üçhün özi qurban'gahqa chiqti.

Yehudadin kelgen peyghember

13¹ Yerobiam xushbuy isriqni yandurghili qurban'gahning aldidida turghanda mana Xudawendining buyruqi bilen Xudawendining bir adimi Yehudadin chiqip Beytelge kélip, ² qurban'gahqa yüzlinip, Xudaning buyruqi bilen qichqirip éyttiki: «Ey qurban'gah, ey qurban'gah, Xudawende mundaq éytiduki: < Mana Dawudning xanidanigha Yoshiya dégen bir oghul tughulidu. Séning üstüngde xushbuy isriq yandurup, qurbanliq évizlikliride kahinliq qilghan kishilerni u öltüridu. U waqit üstüngde adem söngekliri köydürülidu» dédi. ³ U esnada bir alametni dep bérip éyttiki: «Xudawendining söz qilghinining alamiti shudur: Mana qurban'gah yérilip üstidiki kül tökülüp kétidu» dédi.

⁴ Yerobiam padishah Xudaning adimi Beyteldeki qurban'gahqa qarshi qichqarghan sözni anglighanda, qurban'gahnin öz qolini sunup: «Uni tutunglar» dep éytti. Lékin uning teripige sun'ghan qoli undaq qurup qaldiki, uni özige yene yighalmidi. ⁵ Qurban'gah hem Xudaning adimi özi Xudawendining buyruqi bilen éytqan sözge muwapiq yérilip, kül tökülüp ketti. ⁶ Padishah söz qilip Xudaning adimige: «Tengring Xudawendige méning heqqimde yalwurghinki, qolumni özümge yighalighaymen» dep éytti. Xudaning adimi Xudawendige yalwursa, padishah qolini özige yene yighalap, qoli baldurqidek boldi. ⁷ Padishah Xudaning adimige éytti: «Men bilen öyümge bérip, özüngni quwwetlendürgin. Men sanga bir inam hem bérey» dédi. ⁸ Lékin Xudaning adimi padishahqa jawab berdiki: «Öyüngning yérimini manga bersengmu, xahi sen bilen bérip, xahi bu yerde nan yep su ichmeymen. ⁹ Chünki Xudawende öz sözi bille manga buyrup éyttiki: < Xahi nan yémey, xahi su ichmey, xahi kelgen yolung bilen yanmaysen»». ¹⁰ Shuni dep, Xudaning adimi Beytelge kelgen yol bilen yanmay, bashqa yol bilen ketti.

¹¹ Lékin Beytelde bir yashan'ghan peyghember olturatti. Uning oghulliri kélip,

Xudaning adimining Beytelde u kün néme qilghinini uninggha dep bérip, uning padishahqa qilghan sözinimu atisigha éytip berdi. ¹² Atisi ulardin: «Qaysi yol bilen ketti?» dep soridi. Chünki oghulliri Xudaning Yehuda yurtidin kelgen adimining qaysi yol bilen ketkinini körgenidi. ¹³ Peyghember öz oghullirigha: «Manga éshekni toqup béringlar» dep buyrudi. Ular uninggha éshekni toqup bergende u uninggha minip, ¹⁴ Xudaning adimining keynidin chiqip, uning bir dub derixining tégide olturghinini tépip, uninggha: «Yehuda yurtidin kélip, Xudaning adimi dégen kishi senmu?» dep soridi. U kishi: «Men udurmen» dep jawab berdi. ¹⁵ U uninggha: «Men bilen öyümge bérip, nan yégin» dédi. ¹⁶ U éytti: «Men sen bilen yanalmay, xahi séningkige kélelmey, xahi bu yerde sen bilen nan yep su ichmeymen. ¹⁷ Chünki Xudawendining sözi bilen manga éytilghanki: «Anda xahi nan yep su ichmigin, xahi kelgen yol bilen yanmighin»». ¹⁸ U uninggha éytti: «Men hem sendek bir peyghemberdurmen we Xudawendining buyruqi bille bir perishte manga söz qilip: «Uni nan yégüzüp su ichürgili özüng bilen öyüngge yandurghin» dédi» dep éytti. Lékin shuni dep, uninggha yalghan éytti. ¹⁹ U waqit u özi uning bilen yénip, öyde nan yep su ichti.

²⁰ Lékin u dastixanda olturghinida Xudawendining sözi uni yandurghan peyghemberge keldi. ²¹ Bu özi Xudaning Yehuda yurtidin kelgen adimige qichqirip éytti: «Xudawende mundaq éytiduki: «Sen Xudawendining sözige itaetsizlik qilip, Tengring Xudawende sanga buyrughinini tutmay, ²² belki yénip, Xudawende séni nan yep su ichkili meni qilghan yerde nan yep su ichkning uchün, séning ölüküng ata-bowiliringning görde kömülmeydu» dédi.

²³ U özi nan yep su ichip bolghanda bu kishi uninggha, yeni özi yandurghan peyghemberge éshekni toqup berdi. ²⁴ U kétip barghinida yolda bir shir uninggha uchrup uni öltürdi. Shundaqki, uning ölüki yolda tashlinip qélip, éshiki anda turup, shir hem ölükning yénida turatti. ²⁵ Mana xelq ötüp bérip, yolda tashlan'ghan ölük bilen ölükning yénida shirni körüp, qéri peyghember olturghan sheherge kélip, anda shuni dep berdi. ²⁶ Uni yoldin yandurghan peyghember shuni anglap, éytti: «Xudawendining sözige itaetsizlik qilip Xudaning adimi dégen kishi shudur. Uning uchün Xudawende uni shirgha tapshurdi. Xudawende uninggha qilghan sözige muwapiq shir uni ézip öltürdi» dédi. ²⁷ Andin öz oghullirigha: «Éshekni manga toqunglar» dep éytsa, uni toqudi. ²⁸ U bérip, yolda tashlan'ghan ölük bilen ölükning yénida turghan éshek we shirni tapti. Shir bolsa, xahi ölükni yémey, xahi ésheknimu ezmigenidi. ²⁹ Peyghember Xudaning adimining ölükini éshekke artiwélip yandi. qéri peyghember uning uchün matem tutup, uni depne qilghili sheherge bérip, ³⁰ ölüknü öz görde qoydi. Ular uning uchün matem tutup: «Way buradirim» dep qichqardi. ³¹ Uni depne qilghandin keyin u öz oghullirigha éyttiki: «Men ölgende Xudaning adimi depne qilin'ghan görde méni depne qilip, söngeklirimni uning söngeklirining yénida qoyunglar. ³² Chünki u

özi Xudawendining buyruqi bilan Beyteldiki qurban'gahqa qarshi Samariyediki sheherlarning égziklikride yasalghan qurbanliq öylirige qarshi qichqarghini sheksiz beja keltürüldü» dédi.

³³ Yerobiam bu weqedin kéyin öz yaman yolidin yanmay, belki qurbanliq égziklikri üçün awam xelqtin kahinlar teyinlep qoydi. Herkim xalisa uninggha kahinliq mensipini bérip, qurbanliq égziklikride kahin bolghili teyinli. ³⁴ Shu ish Yerobiamning öyige gunah sanilip, yer yüzidin késilip xarab qilinishigha seweb boldi.

Yerobiam we peyghember Axiya

14¹ U waqit Yerobiamning oghli Abiya késel boldi. ² Yerobiam öz xotunigha éyttiki: «Qopup, séning Yerobiamning xotuni ikenlikingni héchkim tonumighudek öz süritingni yenggüshlep, Shilohqa barghin. Mana manga: « Bu xelqning üstide padishah bolisen» dep éytip bergen Axiya peyghember anda olturidu. ³ Öz qolungda on nan, birnechche chelpek, bir quta heselni élip, uning qéshigha barghin. U özi yigitke néme bolidighinini sanga dep béridü» dédi.

⁴ Yerobiamning xotuni shundaq qilip, qopup Shilohqa bérip, Axiyaning öyige kirdi. Axiyaning közliri qériliqtin kor bolghach körelmeytti. ⁵ Lékin Xudawende Axiyagha söz qilip: «Mana Yerobiamning xotuni öz oghli toghrisida sendin sorighili kélidu. U özi késeldur. Undaq-mundaq uninggha söz qilghaysen, chünki kelgende özini tonulmighudek körsitidu» dep éytqanidi.

⁶ Axiya uning qedimining awazini anglap, xotun ishikke kelgende éyttiki: «Ey Yerobiamning xotuni kirgin. Némishqa özüngni tonulmighudek qilisen? Sanga qattiq bir xewer bergili manga buyrulghan. ⁷ Bérip Yerobiamgha éytpinki: « Israilning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: «Men séni xelqning arisidin élip ulughlandurup, öz qowmim Israilgha bash qilip qoyup, ⁸ padishahliqni Dawudning xanidanidin élip, sanga berdim. Lékin sen bendem Dawudtek bolmiding. U méning emrlirimni tutup, pütün könglidin manga egiship, méning nezirimde yaxshi bolghinini qilatti. ⁹ Lékin sen özüngdin ilgiri kelgenlerdin oshuqraq yamanliq qilip bérip, méning ghezipimni keltürüp, méni arqanggha tashlap, özüngge bashqa mebudlarni tutup, qoyma süretlerni yasiding. ¹⁰ Uning üçün men Yerobiamning öyige bala keltürüp, Yerobiamning Israildiki xanidanidin hemme erkekn, xahi kichik, xahi chong bolsa hemmisini késip, paskiniliq süpürülüp étilghandek Yerobiamning xanidanidin qalghinini yoq bolghuchilik süpürüwétimen. ¹¹ Yerobiamning xanidanidikilerdin herkim sheherde ölse, uni itlar yep, herkim sehrada ölse, uni hawadiki qushlar yeydu. Chünki Xudawende shundaq éytqan».

¹² Emdi sen qopup öyüngge barghin. Putliring sheherge kirgen hamam bala ölidu. ¹³ Ölse, pütün Israil uning üçhün matem tutup, uni depne qilidu. Mana Yerobiamning öyidin yalghuz u bir görge qoyulidu. Chünki Yerobiamning xanidanlirining arisida xas uningda Israilning Tengrisi Xudawendining aldidida bir yaxshiliq tépildi. ¹⁴ Lékin Xudawende özige u kün Yerobiamning xanidanini yoqitidighan bir padishahni Israilning üstige qopuridu. Bu sheksiz pat weqe bolidu. ¹⁵ Xudawende Israilni suda lingshitilghan qomushtek qilip, urup atabowilirigha bergem yaxshi yurttin Israilni qomurup, özige Ashire butlirini yasap Xudawendining ghezipini keltürgini üçhün ularni deryaning u teripige tarqitidu. ¹⁶ Yerobiam özi gunah qilip, Israilni gunah qildurghini üçhün Xudawende Israilni qoyup tashlaydu» dédi.

¹⁷ U waqit Yerobiamning xotuni qopup, yolgha kétip Tirzagha keldi. Lékin öyining bosughisidin ötkende yigit öldi. ¹⁸ Ular uni depne qilip, pütün Israil Xudawendining öz bendisi Axiya peyghemberning wasitisi bilen éytqan sözige muwapiq uning üçhün matem tutti.

¹⁹ Yerobiamning bashqa ishliri, yeni jengliri we seltenet qilghini toghrisida Israil padishahlirining tarix kitablirida pütülgendur. ²⁰ Uning seltenet qilghan waqti yigirme ikki yil idi. Andin kéyin öz atabowilirining arisida rahet tapti. Öz oghli Nadab uning ornida padishah boldi.

Réhabéamning selteniti

²¹ Lékin Sulaymanning oghli Réhabéam Yehudaning padishahi idi. Réhabéam padishah bolghanda qiriq bir yashqa kirgenidi. U özi Xudawende öz ismi üçhün Israilning hemme qebiliri arisidin ilghighan Yérusalém shehiride on yette yil seltenet qildi. Uning anisi bir ammoniy xotun bolup, Naema dep ataldi. ²² Emma Yehuda xelqi Xudawendining neziride yamanliq qilip, öz atabowiliridin ziyade gunah qilip, uning ghezipini keltüretti.

²³ Chünki ular hem qurbanliq égzlikliride but tüwrüklerini we Ashire butsüretlirini hemme égz dönglüklerde tiklep, hemme kök derexlarning tégide yasatti. ²⁴ Yurtning özide hem hezilekler bar idi. Ular Xudawende Israilning aldidin chiqarghan taipilerning yirginchlik ishlirini qilatti.

²⁵ Lékin Réhabéam padishahning seltenitining beshinchi yilida Misirning padishahi Shishaq Yérusalémgha chiqip, ²⁶ hem Xudawendining beytidin hem padishahning ordisidin xezinilerning hemmisini élip, Sulayman etken altun siparlarni élip ketti. ²⁷ Ularning ornida Réhabéam padishah mistin siparlar yasap, padishahning ordisining derwazisida pasibanliq qilghan sipahlarning qoligha tapshurdi. ²⁸ Padishah Xudawendining beytigha barghanda sipahlar siparlarni kötürüp, andin ularni pasibanxanigha yene

keltürüp qoyatti. ²⁹ Réhabéamning bashqa ishliri we qilghinining hemmisi Yehuda padishahlarning tarix kitabida pütülgendur. ³⁰ Lékin Réhabéam bilen Yerobiam bolsa pütün ömrinde bir-biri bilen jeng qilishatti. ³¹ Réhabéam öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, Dawudning shehiride ata-bowilirining jayida depne qilindi. Uning anisi ammoniy bolup, Naema dep ataldi. Réhabéamning oghli Abiyam atisining ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Abiyam

15 ¹ Nebatning oghli Yerobiam padishahning seltenitining on sekkizinchi yilida Abiyam Yehudaning üstige padishah bolup, ² Yérusalémda üç yil seltenet qildi. Uning anisi Maaka dep atilip, Abshalomning qizi idi. ³ Abiyamning köngli atisi Dawudning könglidek Tengrisi Xudawendige mayil bolmay, belki atisi Réhabéamning uningdin ilgiri qilghan gunahlarida yüretti. ⁴ Lékin Dawudning jehitidin uning Tengrisi Xudawende Yérusalémda uning chirighini öchürmey, belki oghlini uningdin kéyin tiklep, Yérusalémni yölep saqlidi. ⁵ Chünki Dawud Xudawendining neziride toghra bolghinini qilip, xittiyliq Uriyagha qilghan ishtin bashqa öz ömrining hemme künliride Xudawende uninggha buyrughandin yanmighanidi. ⁶ Lékin Réhabéamning pütün ömrinde Réhabéam we Yerobiam bir-biri bilen jeng qilishib turatti. ⁷ Abiyamning bashqa ishliri we qilghinining hemmisi Israil padishahlirining tarix kitabida pütülgendur. Abiyam we Yerobiam bir-biri bilen jeng qiliship turatti. ⁸ Abiyam öz ata-bowilirining arisida rahet tépip Dawudning shehiride depne qilindi. Andin oghli Asa ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Asa

⁹ Israilning padishahi Yerobiamning seltenitining yigirminchi yilida Asa Yehudaning üstige padishah bolup, ¹⁰ Yérusalémda qiriq bir yil seltenet qildi. Uning anisi Maaka dep atilip, Abshalomning qizi idi. ¹¹ Asa öz atisi Dawud qilghandek Xudawendining neziride toghra bolghinini qilip, ¹² yurttin hezileklerni chiqirip, ata-bowiliri yasighan hemme butsüretlirini hem chiqiriwetti. ¹³ U öz anisi Maaka Asheraning ibaditige bir butsüritini yasighini üçhün uni melike mertiwisidin chüshürdi. Asa uning butsüritini késip, Qidron jilghisida köydürdi. ¹⁴ Qurbanliq égziklikliri yoqitilmisimu, Asaning köngli pütün ömrinde Xudawendige mayil idi. ¹⁵ Hem atisi, hem u özi muqeddes qilghan nersilerni, yeni kümüş bilen altunni we qachilarni Xudawendining beytige keltürüp qoydi.

¹⁶ Lékin Asa we Israilning padishahi Basha pütün ömride bir-biri bilen jeng qiliship turatti. ¹⁷ Israilning padishahi Basha Yehudagha qarshi chiqip Yehudaning padishahi Asaningkige héchkim kirip chiqmisun dep, Ramani mehkem qilib yasidi. ¹⁸ U waqit Asa Xudawending beytide qalghan hemme kümüş bilen altunni we padishahning ordisdiki xezinilerni élip, öz xizmetkarlirining qoligha tapshurdi. Andin Asa padishah ularni Demeshqte olturaqliq Arram padishahi Benhadad ben-Tabrimmon ben-Xezyonning qéshigha ewetip éytquzdiki: ¹⁹ «Méning atam bilen séning atangning arisida bolghandek, men bilen séning arangda bir ehde bardur. Mana sanga kümüş bilen altundin hediye ewettim. Emdi Israilning padishahi Basha bilen bar ehdengni sundurghin. Shuning bilen u méni qoyup ketsun» dédi. ²⁰ Benhadadning özi Asa padishahining sözige unap, öz qoshunining serdarlirini Israilning sheherlirige qarshi ewetip, Iyon, Dan, Abel-Beyt-Maakani we pütün Kinneret bilen Naftalining hemme yurtini urdi. ²¹ Basha shuni anglap, Ramani mehkem qilib yasighinidin qol yighip, béríp Tirzada olturdi. ²² Lékin Asa padishah pütün Yehudaning ademlirini héchbirini qoymay, hemmisini qichqirip, Basha ishletken tash bilen yaghachlirini Ramadin élip ketti. Asa padishah buni ishlitip, Benyamin yurtidiki Géba bilen Mispahni mehkem qilib yasidi. ²³ Asaning bashqa ishliri, uning zor qudriti, qilghinining hemmisi we yasighan sheherliri toghrisida Yehuda padishahlirining tarix kitablirida pütülgendur. Lékin qérighanda putliri aghriq boldi. ²⁴ Asa öz ata-bowiliri arisida rahet tépip, Dawudning shehiride ata-bowilirining jayida depne qilindi. Andin uning oggli Yehoshafat ornida padishah boldi.

Israilning padishahi Nadab

²⁵ Yerobiamning oggli Nadab Yehudaning padishahi Asaning seltenitining ikkinchi yilida Israilgha padishah bolup, ikki yil seltenet qildi. ²⁶ U özi Xudawending neziride yaman bolghinini qilib, öz atisining yolida yürüp, özi Israilni azdurup gunah qilghandek u hem shundaq qilatti.

²⁷ Lékin Issakar xanidanidin bolghan Axiyaning oggli Basha uninggha suyiquest qilib, filistinilyerge zéminidiki Gibetonda uni öltürdi. Chünki Nadab bilen pütün Israil Gibetonna qarshap turatti. ²⁸ Yehuda padishahi Asaning üçinchi seltenet yilida Basha Nadabni öltürüp, özi uning ornida padishah boldi. ²⁹ U padishah bolghanda Yerobiamning hemme xanidanini urup, Xudawending öz bendisi shilohliq Axiyaning wasitisi bilen éytqan sözige muwapiq Yerobiamning öyide nepisi bar héchkimni qoymay, uni tamamen yoqatti. ³⁰ Yerobiam Israilni azdurup, Israilning Tengrisi Xudawending ghezipini keltürgen gunahliri üçün uninggha shundaq boldi.

³¹ Nadabning bashqa ishliri bilen qilghinining hemmisi Israilning tarix kitablirida pütülgendur. ³² Lékin Asa we Israilning padishahi Basha pütün ömrude bir-biri bilen jeng qiliship turatti.

Israilning padishahi Basha

³³ Yehudaning padishahi Asaning seltenitining üçinchi yilida Axiyaning oghli Basha Tirzada pütün Israilgha padishah bolup, yigirme töt yil seltenet qildi. ³⁴ U özi Xudawendining neziride yaman bolghinini qilip, Yerobiamning yolida yürüp, shu özi Israilni azdurghan gunahini qilatti.

Yéhu padishah Bashagha tenbih béridu

16¹ Xudawendining sözi Bashagha qarshi Xananining oghli Yéhugha kélip éyttiki: ² «Mana séni topidin qopurup, qowmim beni-Israilgha bash qilip qoydum. Lékin sen Yerobiamning yolida yürüp, qowmim Israilni gunahqa azdurup, ularning gunahliri bilen ghezipimni keltürdüng. ³ Mana Basha bilen xanidanining neslini yoqiturmen. Yerobiamning öyini qilghandek séning öyüngni qilimen. ⁴ Bashaning xanidanidikilerdin herkim sheherde ölse, uni itlar yep, herkim sehrada ölse, uni hawadiki qushlar yeydu» dédi.

⁵ Bashaning bashqa ishliri we uning qilghinining hemmisi bilen zorluqi toghrisida Israil padishahlirining tarix kitablirida pütülgendur. ⁶ Basha öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, Tirzada depne qilindi. Andin uning oghli Éla ornida padishah boldi. ⁷ Basha Yerobiamning xanidanidek qilip, öz qollirining ishliri bilen Xudawendining ghezipini keltürüp, uning neziride herbir yamanliqni qilip, Yerobiamning xanidanini hem öltürgini üçün Xudawendining sözi Xananining oghli Yéhu peyghemberning wasitisi bilen kelgenidi.

Israilning padishahi Éla

⁸ Yehuda padishahi Asaning seltenitining yigirme altinchi yilida Bashaning oghli Éla Tirzada Israilgha padishah bolup, ikki yil seltenet qildi. ⁹ Lékin uning jeng harwilirining yérimige serdar bolghan xizmetkari Zimri uninggha suyiquest qildi. Éla Tirzada bolup, Tirzadiki ordining üstide turghan Arzaning öyide sharab ichip mest bolghanda, ¹⁰ Zimri kirip. uni urup öltürüp, özi Yehuda padishahi Asaning seltenitining yigirme yettinchi yilida Élaning ornida padishah boldi. ¹¹ U padishah bolup öz textige olturghinida Bashaning xanidanini urup, xahi uning öy xelqidin, xahi dostliridin héchkimni qoymay, hemme erkeknı öltürdi.

¹² Zimri shundaq qilib, Xudawende Yéhu peyghemberning wasitisi bilan Bashagha qarshi éytqan sózige muwapiq Bashaning pütün xanidanini yoqatti. ¹³ Basha bilen uning oghli Éla her gunah qilib Israilni azdurup, inawetsiz ishliri bilen Israilning Tengrisi Xudawendining ghezipini keltürgen üçhün shundaq boldi. ¹⁴ Élaning bashqa ishliri we qilghinining hemmisi Israil padishahlirining tarix kitablirida pütülgendur.

Israilning padishahi Zimri

¹⁵ Yehuda padishahi Asaning seltenitining yigirme yettinchi yilida Zimri Tirzada yette kün seltenet qildi. Xelq filistiniylerge tewe bolghan Gibetonni qorshap turdi. ¹⁶ Qorshap turghan xelq: «Zimri xiyanet qilib, padishahni hem öltürdi» dep anglighanda Israilning hemmisi u kün leshkergahta qoshunning serdari Omri Israilning üstige padishah qildi. ¹⁷ Andin Omri bilen Israilning hemmisi Gibetondin chiqip, Tirzani qorshidi. ¹⁸ Lékin Zimri sheherning élin'ghinini körgende padishahliq ordining qorghinigha kirip, ordini öz üstide köydürüp öldi. ¹⁹ U özi gunah qilib, Xudawendining neziride yaman bolghinini qilib, Yerobiamning yolida yürüp, shu özi Israilni azdurup gunah qilghandek ish qilghini üçhün shundaq boldi.

²⁰ Zimrining bashqa ishliri we qilghan xiyaniti toghrisida Israil padishahlirining tarix kitablirida pütülgendur.

Israilning padishahi Omri

²¹ Shu chaghlarda Israilning xelqi ikkige bölünüp, ularning yérimi Ginatning oghli Tibnigha egiship, uni padishah qilghili turdi, lékin yérimi Omrigha egeshiti.

²² Herqandaq bolsa, Omrigha egeshken xelq Ginatning oghli Tibnigha egeshken xelqtin küchlük boldi. Tibni ölüp ketkendin kéyin Omri padishah boldi.

²³ Yehuda padishahi Asaning seltenitining ottuz birinchi yilida Omri Israilgha padishah bolup, on ikki yil seltenet qildi. Tirzada alte yil olturup seltenet qildi.

²⁴ U özi Samirdin Samariye téghini ikki talant kümüşke élip, shu taghda bir sheherni bina qilib, uni taghning igisi Samirning étida Samariye dep atidi. ²⁵ Lékin Omri Xudawendining neziride yaman bolghinini qilib, uningdin ilgiri bolghan hemmisidin oshuqraq yamanliqni qilib, ²⁶ Nebatning oghli Yerobiamning hemme yollirida yürüp, shu özi gunah qilib Israilni Xudaning ghezipini keltürgili inawetsiz ishlarni qilghili azdurghandek gunah qilib ish qilatti.

²⁷ Omrining qilghan bashqa ishliri bilen zorluqi toghrisida Israil padishahlirining tarix kitablirida pütülgendur. ²⁸ Omri öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, Samariyede depne qilindi. Andin uning oghli Axab ornida padishah boldi.

Israilning padishahi Axab Izabelni xotunluqqa alidu

²⁹ Yehuda padishahi Asaning seltenitining ottuz sekkizinchi yilida Omrining oghli Axab Israilga padishah boldi. Omrining oghli Axab Samariyede yigirme ikki yil Israilning ustide seltenet qildi. ³⁰ Emma Omrining oghli Axab uning ilgiridin bolghan hemmisidin Xudawendining neziride oshuqraq yamanliq qildi. ³¹ Nebatning oghli Yerobiamning gunahlarida yurgini bilen toxtimay, belki sidoniylarning padishahi Etbaalning qizi Izabelni xotunluqqa élip, Baal dégen butqa ibadet qilip bash égip, ³² özi Samariyede yasighan Baal butxanisida Baalga bir qurban'gahni yasidi. ³³ Axab hem Ashire butlar yasitip qoydi. Axab shundaq qilip, uningdin ilgiri ötken Israilning hemme padishahliridin Israilning Tengrisi Xudawendining ghezipini keltüridighan oshuqraq yamanliq qildi. ³⁴ Uning künliride beytellik Xiyel Yérixoni yene yasap qoydi. Lékin Xudawende Nunning oghli Yeshuaning wasitisi bilen éytqan sözige muwapiq u özi ulini salghanda uning tunji oghli Abiram öldi we derwazilarni salghanda uning kichik oghli Segub öldi.

Éliya peyghember Kirit jilghisining boyida

17¹ Giliyadtikilerdin bolghantishbelik Éliya Axabqa éyttiki: «Men uning aldida turghan Israilning Tengrisi tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, men buyrumisam, bu yillarda, xahi shebnem, xahi yamghur chüshmeydu». ² Andin Xudawendining sözi uninggha kélip éytti: ³ «Mundin kétip, sherq teripige béríp, Iordanning u teripidiki Kirit jilghisining boyida özüngni yoshurghin. ⁴ Éqinning suyidin ichkeysen. Mana quzghunlirigha sanga anda taam yetküzgili buyrudum» dédi. ⁵ U kétip, Xudawende buyrughandek qilip, Iordanning u teripidiki Kirit jilghisigha béríp, anda olturdi. ⁶ Quzghunlar her etigende nan bilen gösh élip, her axshamda nan bilen gösh yetküzetti. U özi jilghining suyidin ichetti.

Éliya we Zerepettiki tul xotun

⁷ Lékin yurtta yamghur yaghmighini üçün bir waqittin kéyin jilghining suyi qurup qaldi. ⁸ U waqit Xudawendining sözi uninggha kélip éytti: ⁹ «Qopup, Sidondiki Zerepetke béríp olturghin. Mana andaki bir tul xotun'gha sanga perwish qilghili buyrudum» dédi. ¹⁰ U qopup, Zerepetke béríp, sheherning derwazisigha kelgende mana anda bir tul xotun otun yighip turidu. U qichqirip uninggha: «Qachida manga ichkili kichikkina su élip kelgin» dédi. ¹¹ U su élip

kelgili barghinida uni qichqirip: «Manga hem bir parche nan alghach kelgin» dédi. ¹² Emma u éytti: «Tirik Tengring Xudawende bilen sanga qesem qilimenki, mende bir nanmu yoqtur. Emma xumrida aran bir changgal un bolup, kozida azghina yagh bar. Mana ikki tal otunni yighdim. Emdi bérip, özüm bilen oghlumgha nan étip, yep öleyli» dédi. ¹³ Éliya uninggha éytti: «Qorqmay bérip, éytqiningdek qilghin. Lékin awwal manga bir kichik nan étip, élip kelgin andin özüng bilen oghlunggha nan etkin. ¹⁴ Chünki Israilning Tengrisi Xudawende mundaq éytiduki: ‹ Xudawende yerge yamghur yaghduridighan kün'gichilik xumridiki un tügimey turup, kozidiki yagh kémeymeydu» dédi. ¹⁵ Shuni dese, u bérip Éliya éytqandek qildi. Shundaq qilsa, uning özi bilen Éliyagha we öz öy xelqige uzun waqitqiche yégülüki yétip turdi. ¹⁶ Xudawende Éliyaning wasitisi bille éytqan sözige muwapiq xumridiki un tügimey, kozidiki yaghmu kémeymidi. ¹⁷ Shu weqelerdin kéyin öyning igisi bolghan bu xotunning oghli késel boldi. Uning késili undaq qattiq boldiki, uningda nepes qalmidi. ¹⁸ Xotun Éliyagha éytti: «Ey Xudaning adimi, sen bilen néme ishim bar? Gunahlirim yad qilip, oghlumning ölmikige seweb bolup keldingmu?» dédi. ¹⁹ Lékin u uninggha: «Oghlungni qolumgha bergin» dep uni uning quchiqidin élip, özi olturghan balixanigha élip chiqip, öz ornida qoyup, ²⁰ Xudawendige peryad qilip: «Ey Tengrim Xudawende, némishqa men uningkilde méhman bolghan bu tul xotun'gha bala keltürüp, uning oghlini öltürdüng?» dep, ²¹ uning üstige üç mertiwé sozulup yétip, Xudawendige peryad qilip: «Ey Tengrim Xudawende, bu balining jéni uning özige yene yénip kirsun» dep dua qildi. ²² Xudawende Éliyaning duasini anglidi we balining jéni uninggha yénip kirgini bilen u özi tirilip qaldi. ²³ Éliya balini balixanidin élip chüshüp, öyge kirip anisigha tapshurup berdi. Tapshurup bérip, Éliya: «Mana oghlung tirildi» dep éytti. ²⁴ Xotun Éliyagha éytti: «Séning Xudaning adimi bolup, aghzingdiki söz Xudawendiningki bolup rast ikenlikini emdi bildim» dédi.

Éliya we Baalning peyghemberler Karmel téghida

18¹ Uzun waqit ötkende Xudawendining sözi üçinchi yilda Éliyagha kélip éyttiki: «Bérip, Axabning qéshigha kirgin, chünki men yer yüzige yamghur yaghdurmaqchi boldum». ² Éliya Axabning qéshigha kirgili chiqip ketti. Acharchiliq bolsa Samariyede qattiq idi. ³ Axab ordisingning üstide turghan Obadyani qichqardi. Obadya tola teqwardar bolup, Xudadin qorqatti. ⁴ Izabel Xudawendining peyghemberlirini öltürüp yoqatqanda Obadya yüz peyghemberni élip, ellik-elliktin qilip, bir gharda yoshurup qoyup, nan bilen

su ulargha yetküzetti. ⁵ Axab Obadyagha éytti: «Yurtni kézip, hemme su bulaq bilen hemme jilghilargha bérip baqqin. At qéchirlarni tirik saqlighili anda ot tépildumikin? Shuning bilen hemme ulaghlirimiz yoqalmisun» dédi. ⁶ Ular öz arisida yurtni bölüp, herbirige özi kézidighan hessisini teyinlep, Axab öz yoli bilen bérip, Obadya bashqa terepke öz yoli bilen ketti.

⁷ Obadya yolda kétip barghinida, mana Éliya uninggha uchraydu. U uni tonup, yüz töwen chüshüp: «Sen xojam Éliya emesmusen?» dep éytti. ⁸ U uninggha éytti: «Men udurmen. Bérip, öz xojanggha: < Mana Éliya keldi > dep éytqin».

⁹ U uninggha éyttiki: «Néme gunah qildimki, men qulungni öltürgili Axabning qoligha tapshurghaysen. ¹⁰ Öz Tengring tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, xojam kishi ewetip, séni izdimigen héch taibe yaki memliket qalmidi. Lékin ular: < U munda yoq > dep éytsa, u memliket yaki taipidin: < Uni tapmiduq > dep qesem qildurdi. ¹¹ Emdi sen buyrup: < Bérip, xojanggha: «Mana Éliya keldi» dep éytqin > deysen. ¹² Men sendin ketkendin kéyin Xudawendining Rohi men bilmigen yerge séni élip barsa we men séning xewiringni Axabqa bergendin kéyin u séni tapmisa, u méni öltüridu. Men, qulung yash waqtimdin tartip Xudawendige teqwardar bolghan emesmu? ¹³ Izabel Xudawendining peyghemberlirini öltürginide qandaq qilghinimni sen xojamgha melum emesmu? Qandaqki, men Xudawendining peyghemberliridin yüzni elliktin-elliktin bir gharda yoshurup qoyup, ulargha nan bilen su yetküzüp bérettim. ¹⁴ Emdi éytisenki: < Bérip xojanggha: «Mana Éliya keldi» dep éytqin >. Undaq qilsam, méni öltüridu». ¹⁵ Lékin Éliya: «Men huzurida turghan samawi qoshunlarning serdari bolghan tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, men sheksiz bügün uning huzurigha barimen» dédi.

¹⁶ Obadya bérip, Axabqa xewer berdi. U waqit Axab Éliyagha uchrighili bardı.

¹⁷ Axab Éliyani körgende uninggha éytti: «Israilgha bala keltürgüchi sen emesmu?» dédi. ¹⁸ U jawab berdiki: «Men Israilgha bala keltürmidim. Lékin sen bilen atangning öyi Xudawendining buyruqlirini tashlap, Baal dégen butlarga téwinip, Israilgha bala keltürdünglar. ¹⁹ Emdi kishi ewetip, méning qéshimgha Karmel téghida hemme Israilni jem qilip, Izabelning dastixinidin taam yep Baalning töt yüz ellik bolghan peyghemberliri bilen Asheraning töt yüz peyghembirini yighdurghin» dédi.

²⁰ Axab beni-Israilning hemmisige kishi ewetip, peyghemberlerni Karmel téghigha yighdurdi. ²¹ Éliya hemme xelqning aldida qopup, éyttiki: «Qachan'ghiche ikki teripige telmürüp turisiler? Xudawende Xuda bolsa, uninggha egishinglar. Lékin Baal Xuda bolsa, uninggha egishinglar» dédi. Emma xelq uninggha héch söz jawab bermidi. ²² Éliya xelqqe éytti: «Men bolsam Xudawendining peyghemberliridin yalghuz qaldim, emma Baalning peyghemberliri töt yüz ellik kishidur. ²³ Emdi bizge ikki buqa bérilsun. Ular özige bir buqini ilghap, soyup parchilap ot yaqmay otunning üstide qoysun. Men yene bir buqini teyyar qilip, ot yaqmay otunning

üstige qoyay. ²⁴ Siler bolsanglar öz tengringlarning ismini qichqarghaysiler. Men bolsam, Xudawendining ismini qichqiray. Qaysi tengri ot bilan jawab berse, u Xuda bolsun» dédi. Hemme xelq: «Bu yaxshi söz» dep jawab berdi.

²⁵ Éliya Baalning peyghemberlirige éyttiki: «Siler tola bolghach awwal özünglar bir buqini ilghap, teyyar qilip ot yaqmay öz tengringlarning ismini qichqiringlar». ²⁶ Ular özige bérilgen buqini teyyar qilip, etigendin tartip chüshgiche Baalning ismini qichqirip: «Ey Baal, bizge jawab bergin!» dep turdi. Lékin xahi awaz anglanmay, xahi jawab bérilmidi. Ular toxtimay rastlan'ghan qurban'gahning chöriside sekrep yürdi. ²⁷ Chüsh waqit bolghanda Éliya ularni zangliq qilip éytti: «Ünlükrek qichqiringlar. U tengri emesmu? Lékin uning oylaydighan ishi barmikin ya bir terepke ketken ya seper qilarmikin? Eger uxlighan bolsa, oyghitilsa kérek» dédi. ²⁸ Ular téxi ünlükrek qichqirip, öz resmiyche qan aqqudeq özini qilich neyze bilen zeximlendüretti. ²⁹ Chüshtin kéyin ular peyghemberlik qilish haletke chüshüp, axsham qurbanliq waqtighiche shu halette qaldi. Lékin héch awaz anglanmay, xahi jawab kelmey, xahi ijabet qilghuchi melum bolmidi.

³⁰ Éliya hemme xelq: «Méning qéshimgha kélinglar» dep éytti. Hemme xelq uning qéshigha kelgende u özi Xudawendining yiqitilghan qurban'gahini onglap qoydi. ³¹ Éliya özi, «Isming Israil bolsun» dep Xudawendining teripidin söz anglighan Yaqubning oghullirining qebililirining sanigha muwapiq on ikki tashni élip, ³² shu tashlardin Xudawendining namida bir qurban'gahni yasap, u qurban'gahning chöriside ikki küre dan patqudek bir yerni kolidi. ³³ Andin kéyin otunni rastlap, buqini parchilap otunning üstige qoyup: ³⁴ «Töt soghini sugha toshturup, köydüridighan qurbanliq bilen otunning üstige tökünglar» dédi. «Yene bir mertiwé qilinglar» dése, ular shundaq qildi. U özi: «Üchinchi mertiwé qilinglar» dédi. Ular üçinchi mertiwé shundaq qilghanda, ³⁵ su qurban'gahning chöriside éqip ketti. Kolighan yerni hem su bilen toldurdi.

³⁶ Axshamliq qurbanliqining waqtida Éliya peyghember qopup, éytti: «Ey Xudawende Ibrahim, Ishaq we Yaqubning Xudayi, séning Israilda Xuda bolghining ashkara qilini, men séning bendeng bolup, buning hemmisini séning buyruqung bilen qilghinim bu kün melum bolsun. ³⁷ Ey Xudawende, duayimni anglighin. Shuning bilen bu qowm séni Reb Xuda bilip, ularning köngüllirini yandurghuchi ikenlikingni melum qilsun» dédi. ³⁸ U waqit Xudawendining oti chüshüp, köydüridighan qurbanliq bilen otunni tash bilen topini köydürüp, qurban'gahning chörisidiki suni yaliwalidi. ³⁹ Xelqning hemmisi buni körgende yüz töwen yiqilip: «Xudawende Xudadur, Xudawende Xudadur» dep éytti. ⁴⁰ Lékin Éliya ulargha: «Baalning peyghemberlirini tutunglar. Héchbiri qutulmisun» dédi. Ular ularni tutqanda, Éliya ularni Qishon jilghisigha élip béríp, anda öltürdi.

⁴¹ Éliya Axabqa éytti: «Qopup, taam yep-ichkin, chünki yamghurning awazini anglaymen». ⁴² Axab qopup, yep-ichkili turdi. Emma Éliya Karmelning choqqisigha chiqip, yerge chüshüp, béshini tizlirining otturisida qoyup olturup, ⁴³ öz xizmetkarigha: «Sen chiqip, déngizning teripige qarighin» dédi. U chiqip, sepsélip béqip: «Héch nerse körünmeydu» dédi. «Yene bérip baqqin» dep yette mertiwé uninggha buyrudi. ⁴⁴ Yette mertiwé bérip kelgende: «Mana adem alqinidek kichik bir bulut déngizdin chiqidu» dep éytti. Éliya uninggha: «Bérip, Axabqa: < Harwini qaturup, töwen'ge chüshkin. Yamghur séni tosmisun» dep éytqin» dédi. ⁴⁵ Angghuche asman bulut bilen borandin tutulup, qattiq bir yamghur chüshti. Axab harwigha minip, Yizreelge ketti. ⁴⁶ Xudawendining qoli Éliyaning üstide bolghach u bélini baghlap, Axabning aldida Yizreelgiche yügürüp bardı.

Éliya Xoréb téghida

19 ¹ Lékin Axab Éliyaning hemme qilghini bilen hemme peyghemberlerni qilich bilen öltürginini Izabelge dep bergende, ² Izabel Éliyagha bir xewerchi ewetip, éytquzdiki: «Eger ete bu waqitqiche men sen bularning janlirigha qilghandek, séning jéninggha qilmisam, tengriler manga undaq qilsun, mundaq qilsun, belki buningdin ziyade qilsun» dédi. ³ U buni bilgende öz jénini qutquzmaq üçün kétip, Yehudagha tewe zéminidiki Bershébagha bérip, anda öz xizmetkarini qoyup, ⁴ özi chölge bir künlük yol méngip, anda bir archining tüwide olturup ölgili arzu qilip, éytti: «Ey Xudawende, emdi boldi. Öz jénimni alghin, chünki men ata-bowilirimdin ewzel emesmen» dédi. ⁵ U bu archining tüwide uxlawatqanda, mana bir perishte uni tutup, uninggha: «Qopup, nan yégin» dep éytti. ⁶ U qarisa, mana béshining yénida qiziq choghlarda pishurghan nan bilen bir koza su turidu. U yep-ichip, yene uxlighili yatti. ⁷ Lékin **Xudawendining perishtisi** yene kélip, ikkinchi mertiwé uni tutup, uninggha: «Qopup, nan yégin. Bolmisa yolung sanga uzaq bolidu» dédi. ⁸ U qopup, yep-ichip, shu taamdin tapqan quwwiti bilen qiriq kéche-kündüz méngip, Xudaning téghi Xorébqa yétip bardı.

⁹ U yerge kélip, bir ghargha kirip anda qondi. We mana Xudawendining sözi uninggha kélip éytti: «Ey Éliya, munda néme qilisen?». ¹⁰ U jawab berdiki: «Qoshunlarning Tengrisi Xudawende üçün gheyret qildim, Chünki beni-Israil séning ehdengni tashlap, qurban'gahliringni yiqitip peyghemberliringni qilich bilen öltürdi. Men yalghuz qaldim we méning jénimni hem alghili qestlep turidu» dédi.

¹¹ U uninggha éytti: «Chiqip, taghda toxtap, Xudawendining aldida turghin» dédi. We mana Xudawende ötüp ketti. Xudawendining aldida taghlarni sundurup,

qoram tashlarni parchilap, chéqidighan nahayiti qattiq bir boran chiqti. Lékin Xudawende boranda emes idi. Borandin kéyin bir zilzile weqe boldi. Lékin Xudawende zilzilide emes idi. ¹² Zilzilidin kéyin bir köyidighan ot chiqti. Lékin Xudawende otta emes idi. Ottin asta-asta chirqiraydighan bir awaz anglandi.

¹³ Éliya shuni anglighanda yépinchisi bilen yüzini yépip, gharining aghzigha bérip tursa, mana bir awaz chiqip, uninggha: «Ey Éliya, munda néme qilisen?» dédi. ¹⁴ U jawab berdiki: «Qoshunlarning Tengrisi Xudawende üçün gheyret qildim. Chünki beni-Israil séning ehdengni tashlap, qurban'gahliringni yiqitip, peyghemberliringni qilich bilen öltürdi. Men yalghuz qaldim we méning jénimni alghili qestlep turidu».

¹⁵ Xudawende uninggha éytti: «Yénip kétip, Demeshqning chölige yolungni sélip, anda kelgende Xazaelni Arramning üstige padishah bolushqa mesihligin.

¹⁶ Andin Nimshining oghli Yéhuni Israilning üstige padishah bolushqa mesihligin we öz ornungda peyghember bolushqa Abel-méxolaliq Shafatning oghli Élishani mesihligin. ¹⁷ Mundaq boliduki, Xazaelning qilichidin qutulghan kishini Yéhu öltüridu we Yéhuning qilichidin qutulghan kishini Élisha öltüridu ¹⁸ Lékin Israilda yette ming kishini, yeni Baalning aldida tiz pükmingen her tiz we uni söymigen her éghizni ayap qoyay» dédi.

Élisha Éliyagha egishidu

¹⁹ U yerdin ketkende u Shafatning oghli Élisha bir yerde uchridi. U qosh heydep, on ikki jüp uyni aldigha sélip, özi on ikkinchi jüpni heydep turdi. Éliya ötüp kélip, uning üstige öz yépinchisini yapti. ²⁰ U özi uylarni tashlap, Éliyaning keynidin yügürüp, éytti: «Bérip, atam bilen anamni söygili méni qoyghin. Andin kélip, sanga egishey». U uninggha: «Bérip kelgin, chünki sanga néme qilghinimni bilisen» dédi. ²¹ U uningdin yénip, bir jüp uyni élip soyup, uylarning jabduqini otun qilip, göshini pishurup xelqge bérip qoysa, ular yédi. Andin u özi qopup, Éliyagha egiship, uning xizmitida boldi.

Arramning padishahi Benhadad Samariyani qorshiwélidu

20¹ Arramning padishahi Benhadad hemme qoshunini jem qilip, ottuz ikki padishahni özi bilen élip, at bilen harwilar alghach chiqip, Samariyani qorshap qistap, ² sheherge elchiler kirgüzüp, Israilning padishahi Axabning qéshigha ewetip, uninggha: ³ «Benhadad mundaq éytiduki: «Séning kümüş bilen altunung, séning hemmidin chirayliq xotunliring bilen baliliring méningkidur» dep éytquzdi». ⁴ Israilning padishahi uninggha: «Ey xojam padishah, sen éytqandek men özüm bilen pütün barliqim séningkidur» dep jawab berdi. ⁵ Lékin

elchiler yene yénip kélip, éytti: «Benhadad mundaq éytiduki: ‹ Sanga xewer ewetip: «Séning kümüş bilen altunungni, séning xotunliring bilen baliliringni manga bergin» dep éytquzdum. ⁶ Lékin ete bu waqit bilen öz xizmetkaririmni sanga ewetey. Ular séning öyüng bilen xizmetkarliringning öylirini axturup, séning közliringde eziz bolghanning hemmisini élip ketsun» dep éytti» dédi.

⁷ U waqit Israilning padishahi yurtning hemme aqsaqallarini qichqirip, éytti: «Bilip körünglarki, bu kishi yamanliq qestleydu. Chünki manga xewer ewetip, méning xotunlirim bilen balilirim, méning kümüş bilen altunumni sorighanda men uninggha yaq démidim» dése, ⁸ hemme aqsaqallar bilen xelqning hemmisi uninggha: «Qulaq salmighin yaki maqul démigün» dep éytti. ⁹ Uning üçhün u özi Benhadadning elchilirige éyttiki: «Xojam padishahqa sen xewer ewetip ‹ Öz qulungdin awwal sorighiningning hemmisige maqul deymen, lékin buninggha maqul déyelmeymen» dep éytinglar» dédi. Elchiler yénip béríp, shu sözni dep berdi. ¹⁰ Benhadad uninggha xewer ewetip éytquzdiki: «Eger Samariyening topisi men bilen kelgen hemme xelqning changgallirini toldurushqa yetse, tengriler manga undaq qilsun, mundaq qilsun, belki uningdin ziyade qilsun» dédi. ¹¹ Lékin Israilning padishahi jawab béríp éytti: «‹ Qilich baghlighan kishi qilich yeshken kishidek pexirlenmisun» dep éytinglar» dédi. ¹² Benhadad özi padishahlar bilen bille chédirlarda olturup, sharab ichip, bu sözni anglighanda öz xizmetkarlirigha: «Sep tizinglar» dep éytti. Shuni dése, ular sheherge qarshi sep tizdi.

¹³ U waqit bir peyghember Israilning padishahi Axabning qéshigha kélip éytti: «Xudawende mundaq éytiduki: ‹ Bu chong guruhni kördüngmu? Mana bu kün uni séning qolunggha tapshuray. Shuning bilen sen méning Xudawende bolghinimni bilgeysen»». ¹⁴ Axab soridiki: «Shu kimning wasitisi bilen bolidu?» U éytti: «Xudawende mundaq éytiduki: ‹ Waliylarning ghulamliiri bilen bolidu»» dédi. U soridiki: «Kim soqushni bashlaydu?» U: «Sen özüng» dédi. ¹⁵ U waqit waliylarning ghulamliirini sanisa, ularning sani ikki yüz ottuz ikki idi. Andin kéyin hemme xelqni, yeni hemme beni-Israilni sanighanda ularning sani yette ming chiqti. ¹⁶ Ular chüsh waqtida Benhadad bilen uninggha yadem bérídighan ottuz ikki padishah chédirlirida sharab ichip, mest bolghanda sheherdin chiqti. ¹⁷ Waliylarning ghulamliiri awwal chiqti. Benhadadtin ewetilgen kishiler uninggha xewer berdiki: «Samariedin ademler chiqip turidu». ¹⁸ U éytti: «Eger sülhining niyiti bilen chiqqan bolsa, ularni tirik tutunglar. Eger soqushqili chiqqan bolsimu, ularni tirik tutunglar» dédi. ¹⁹ Emma waliylarning bu ghulamliiri bilen ularning keynidiki qoshun sheherdin chiqip, ²⁰ herbiri özige uchrighan ademni urdi. Arramiylar özi qachti. Qachsa, Israil ularni qoghliidi. Lékin Arramning padishahi Benhadad atqa minip, atliqlar bilen qéchip qutuldi.

²¹ Israilning padishahi chiqip, hem atliqlarni, hem harwilarni tarmar qilip,

arramiylarni qattiq urup meghlup qildi. ²² Lékin peyghember Israilning padishahining qéshigha kélip, uninggha éytti: «Özüngni quwwetlendürüp, néme qilidighiningni oylap baqqin. Kélidighan yil Arramning padishahi sanga qarshi yene chiqidu» dédi.

Aféqtiki jeng

²³ Arram padishahining xizmetkarliri uninggha éytti: «Ularning tengrisi tagh tengrisi iken. Uning üçhün ular bizge küchlük keldi. Lékin tüzlenglikte ular bilen soqushup, sheksiz ulargha küchlük kélimiz. ²⁴ Emdi undaq qilghinki, padishahlarning herbirini mensipidin chüshürüp, ularning ornida waliylar tiklep qoyghin. ²⁵ Andin zaye bolghan qoshununggha barawer bolghan bir qoshunni özüngge yighip, at ornigha at, harwa ornigha harwa teyyar qildurghaysen. Biz tüzlenglikte ular bilen soqushup, ulargha küchlük kéleyli» dédi. U ularning sözige qulaq sélip, shundaq qildi. ²⁶ Kéyinki yil Benhadad arramiylarni körektin ötküzüp, Israil bilen jeng qilghili Aféqqa chiqti. ²⁷ Beni-Israil hem körektin ötüp, yep-ichkülükni alghach bérip, ulargha qarshi chiqti. Beni-Israil ularning utturida chüshüp, ikki kichik öchke padisidek turdi. Lékin arramiylar yurtni toldurup yéyilghanidi. ²⁸ Emma Xudaning adimi qopup, Israilning padishahigha éytti: «Xudawende mundaq éytiduki: ‹ Arramiylarning özi: ‹Xudawende tagh tengrisi bolup, wadi tengrisi emes» dep éytqini üçhün men bu chong guruhning hemmisini séning qolunggha tapshurimen. Shuning bilen méning Xudawende bolghinimni bilgeysiler» dep éytti» dédi. ²⁹ Ular bolsa yette kün bir-birining utturida turdi. Yettinchi küni soqush bashlandi. Beni-Israil bir künde arramiylardin yüz ming piyade eskerni urup öltürdi.

³⁰ Qalghanliri qéchip, Aféq shehirige kirip ketti. Lékin sépil qalghanlirining yigirme yette méning adimining üstige chüshüp, ularni basti. Benhadad özi qéchip, sheherge kirip, xanidin xanigha ötüp yügüretti. ³¹ Xizmetkarliri uninggha éytti: «Mana biz Israilning padishahliri rehimdil bolghinini angliduq. Uning üçhün bellirimizge palas baghlap, bashlirimizgha arghamcha yögep, Israilning padishahigha chiqayli. Séning jéningni ayaydumikin» dep, ³² öz bellirige palas baghlap, bashlirigha arghamcha yögep, Israilning padishahining qéshigha bérip éytti: «Qulung Benhadad: ‹ Jénimni ayighin» dep yalwuridu». U sözlep: «U téxi tirikmu? U buradirim emesmu?» dédi. ³³ Ademler: «Bu söz yaxshiliqning alamiti iken» dep oylap, uning sözini ching tutuwélip: «Derweqe Benhadad buradiring» dep aldirap éytti. U: «Uni élip kélinglar» dep buyrudi. U waqit Benhadad uning qéshigha chiqti. Chiqsa, u uni öz harwisigha olturghuzdi.

³⁴ Benhadad uninggha éytti: «Méning atam séning atangdin alghan sheherlerni sanga yandurup bérey. Méning atam Samariyede qilghandek sen özüng üçhün

Demeshqte bazarlar yasighaysen» dédi. Axab: «Bu shert bilen séni qoyup bérey» dep uning bilen ehde qiliship, uni ketküzüp qoydi.

Axabning üstidiki höküm

³⁵ Peyghember shagirtlirining biri Xudawendining buyruqigha muwapiq yene birige: «Méni urghin» dep éytti. Lékin u adem uni urghili unimidi.

³⁶ Emma u uninggha: «Sen Xudawendining sözini anglimighining üçün, mana mendin ketkinginde bir shir séni yirtip öltüridu». ³⁷ Andin kéyin yene bir ademni tépip, uninggha: «Méni urghin» dédi. U adem uni urup zeximlendürdi.

³⁸ Andin peyghember bérip, öz süritini yenggüshlep, sellini közlige baghlap padishah ötidighan yolda turup, ³⁹ padishah ötkinide qichqirip, padishahqa éytti: «Men qulung jengge chiqqan idim we mana bir adem kélip, bir kishini keltürüp: < Bu kishini saqlighin. U yitip ketse, öz jéningni uning jénining ornida bérissen, bolmisa bir talant kümüsh töleysen» dédi. ⁴⁰ Lékin men, qulung anda-munda ish qilip tursam, u yoq bolup ketti». Israilning padishahi özi peyghemberge: «Hökümüng bolsa tayindur. Sen özüng gepni ke sting emesmu?» dése,

⁴¹ u öz közlidiridin sellini ittik tartiwetti. U waqit Israilning padishahi uni tonup, uning peyghemberlarning biri bolghinini kördi. ⁴² Peyghember uninggha éytti: «Xudawende mundaq éytiduki: < Men yoqitilmaqqa tayin qilghan ademni qolungdin qutulghili qoyghining üçün séning jéning uning jénining ornida bérilip, séning xelqing uning xelqining ornida bérilidu» dep éytti» dédi.

⁴³ U waqit Israilning padishahi xapa bolup achchiqlinip, öyige kétip bérip, Samariyege keldi.

Nabotning üzümzarliqi

21¹ Andin kéyin shundaq boldiki, Samariyening padishahi Axabning ordising yénida yizreellik Nabotning bir üzümzarliqi Yizreelde bar idi. ² Axab Nabotqa söz qilip éytti: «Öz üzümzarliqingni manga bergin. Méning öyümge yéqin bolghach anda bir otyashliq bagh qilay. Ornida sanga obdanraq bir üzümzarliq bérey yaki xalisang bahasini neq bérimen» dédi. ³ Emma Nabot Axabqa: «Xudawende méni ata-bowilirimning mirasini sétishtin saqlisun» dédi.

⁴ Axab yizreellik Nabotning «Ata-bowilirimning mirasini sanga bermeymen» dégen sözidin xapa bolup achchiqlinip, öz öyige bérip, ornida yétip yüzini tam teripige qaritip, nan yémidi.

⁵ Xotuni Izabel uning qéshigha kélip: «Némishqa xapa bolup nan yémeysen?» dédi. ⁶ U uninggha éytti: «Men yizreellik Nabotqa söz qilip uninggha: < Öz üzümzarliqingni manga berseng, sanga pul bérey yaki xalisang ornigha bashqa üzümzarliq bérey» dédim. Lékin u: < Sanga öz üzümzarliqimni bermeymen» dédi. ⁷ Xotuni Izabel uninggha éytti: «Sen emdi Israilning üstide seltenet qilisenmu? Qopup, nan yep könglüngni xush qilghin. Men sanga yizreellik Nabotning üzümzarliqini élip bérey» dédi. ⁸ Andin kéyin Axabning namida bir xet pütüp, uning möhürini bésip, xetni Nabotning shehiride uning bilen olturghan aqsaqallarning özi bilen mötiwerlerge ewetti. ⁹ Xette undaq püttiki: «Bir rozini buyrup, xelqning arisida Nabotni törde olturghuzup, ¹⁰ uning utturida ikki yaman ademni olturghuzunglar. Ular uninggha qarshi guwahliq bérip: < Sen Xudagha we hem padishahqa lenet oqudung» dep éytsun. Andin kéyin uni chiqirip, chalma-késeq qilip öltürunglar.

¹¹ Sheherning ademleri, yeni uning shehiride olturghan aqsaqallarning özi bilen mötiwerler Izabel ulargha xewer ewetip bergen xette pütkendek qilip, ¹² bir rozini buyrup, xelqning arisida Nabotni törde olturghuzdi. ¹³ Andin ikki yaman adem kirip, uning utturida olturdi. U ikki yaman adem bolsa xelqning aldida Nabotqa qarshi guwahliq bérip: «Nabot Xudagha we hem padishahqa deshnem qildi» dep éytti. Shuning bilen ular Nabotni sheherning tashqirigha chiqirip, tashlar bilen chalma-késeq qilip öltürdi. ¹⁴ Andin Izabelge xewer ewetip: «Nabot chalma-késeq qilinip öldi» dep xewer bérip éytquzdi. ¹⁵ Izabel Nabotning chalma-késeq qilinip ölginini anglighanda Axabqa éytti: «Qopup, yizreellik Nabot sanga pulgha bergili unimighan üzümzarliqni tapshuruwalghin, chünki Nabot hayat emes, belki öldi» dédi. ¹⁶ Axab Nabotning ölginini anglighanda qopup, yizreellik Nabotning üzümzarliqini igiliwalghili u yerge bardı.

¹⁷ Lékin Xudawendining sözi tishbelik Éliyagha kélip éytti: ¹⁸ «Qopup bérip, Samariyede olturaqliq Israil padishahi Axabqa uchrighin. Mana u Nabotning üzümzarliqida bolidu. Uni igiliwalghili u yerge barghandur. ¹⁹ Uninggha söz qilip éyqtinki: < «Hem öltürüp, hem mirasni igiliwaldingmu?» dep Xudawende éytidu». Andin éyqtaysenki: < «Itlar Nabotning qénini yalighan yerde séning qéningnimu itlar yalaydu» dep Xudawende éytidu» dégin» dédi.

²⁰ Axab Éliyagha éytti: «Ey düshminim, méni taptingmu?» U éytti: «Derweqe séni taptim. Sen Xudawendining neziride yamanliq qilghili özüngni satqinging üçün, ²¹ men séning üstüngge yamanliq keltürüp, neslingni yoqitip, Axabning Israildiki xanidanidin hemme erkekni, xahi kichik, xahi chong bolsun hemmisini halak qilimen. ²² Sen méning ghezipimni keltürüp, Israilni gunahqa azdurghining üçün Nebatning oghli Yerobiamning öyini we Axiyaning oghli Bashaning öyini qilghandek séning öyüngni qilimen. ²³ Izabel toghrisidimu Xudawende söz qilip: < Yizreelning sépilining sirtida itlar Izabelni yeydu. ²⁴ Axabning

xanidanidikilerdin herkim sehrada ölse, uni itlar yep, herkim sehrada ölse, uni hawadiki qushlar yeydu» dep éytti» dédi.

²⁵ Öz xotunidin azdurulup, Xudawendinging neziride yamanliq qilghili özini satqan Axabtek héchkim yoq idi. ²⁶ U özi Xudawende beni-Israilning aldidin heydep ketküzgen amoriylarning hemme qilghinidek qilip, butlarga téwinip, yirginchlik ishlarni qilatti.

²⁷ Lékin Axab bu sözlerni anglighanda öz éginlirini yirtip, bedinige palas yögep, roza tutup, palasta yétip shük yürgili bashlidi. ²⁸ U waqit Xudawendinging sözi tishbelik Éliyagha kélip éytti: ²⁹ Axabning méning aldimda özini töwen tutqinini kördüngmu? U méning aldimda özini töwen tutqini üçhün uning künliride balani keltürmey, belki uning oghlining künliride uning öyining üstige balani keltürey» dédi.

Ahab jengde ölidu

22¹ Üch yilghiche Arram bilen Israilning otturisida jeng bolmighach ular tinchliqida olturatti. ² Lékin üçinchi yilda Yehudaning padishahi Yehoshafat Israilning padishahigha chüshüp bardı. ³ Israilning padishahi öz xizmetkarlirigha éytti: «Giliyadtiki Ramot bizningki bolghinini bilisiler emesmu? Shundaq bolsimu, biz Arramning padishahidin uni almay, téxi shük olturimiz». ⁴ Andin u özi Yehoshafatqa éytti: «Jeng qilghili men bilen Giliyadtiki Ramotqa barisenmu?» Yehoshafat Israilning padishahigha jawab bérip: «Méning özüm séning özüngdek bolup, méning xelqim séning xelqingdek sanilip, atlirim bolsa séning atliringdeq bolidu» dédi.

⁵ Andin Yehoshafat Israilning padishahigha: «Lékin awwal Xudawendinging iradisini sorighin» dep éytti. ⁶ U waqit Israilning padishahi töt yüzche peyghemberlerni yighdurup, ulardin soridiki: «Soqushqili Giliyadtiki Ramotqa chiqimenmu, yoqmu?» Ular éytti: «Chiqqin. Xudawende uni padishahning qoligha béridu» dédi. ⁷ Lékin Yehoshafat bolsa: «Xudawendinging biz uningdin soraydighan bashqa peyghembiri yoqmu?» dep soridi. ⁸ Israilning padishahi özi Yehoshafatqa jawab bérip: «Xudawendinging iradisini uningdin sorighili yene bir adem, yeni Yimlaning oghli Mika bardur lékin manga yaxshi nersini emes, belki yaman nersini peyghemberlik qilghini üçhün uni yaman körimen» dédi. Yehoshafat özi: «Padishah undaq démisun» dep éytti. ⁹ Israilning padishahi bir mehremni qichqirip, uninggha: «Aldirap Yimlaning oghli Mikani élip kelgin» dep buyrudi. ¹⁰ Emdi Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafatning herbiri shahane éginlirini kiyip, Samariyening derwazisining aldida bir ochuq yerde öz textliride olturdi. Bularning aldida hemme

peyghemberler peyghemberlik qilmaqta idi. ¹¹ Kénaananing oghli Zidqiya tömürdin münggüzler étip: «« Bular bilen arramiylarni üsüp, yoqatquche urisen» dep Xudawende éytidu» dédi. ¹² Hemme peyghemberler shuninggha oxshash peyghemberlik qilib: «Giliyadtiki Ramotqa chiqip, rawajliq bolghin. Xudawende uni padishahning qoligha béridu» dep éytti.

¹³ Mikani qichqarghili barghan xewerchi uninggha söz qilib éytti: «Mana hemme peyghemberler bir éghiz bilen padishahqa yaxshi xewer berdi. Emdi séning sözüngni ularningki bilen bir qilib, yaxshi xewer bergin» dédi. ¹⁴ Emma Mika: «Tirik Xudawende bilen qesem qilimenki, Xudawende manga néme éytisa, shuni éytay» dédi. ¹⁵ Padishahning aldigha kelgende, padishah uninggha éytti: «Ey Mika, jeng qilghili Giliyadtiki Ramotqa chiqimizmu yaki emesmu?» U uninggha jawab berdiki: «Chiqip, rawajliq bolghin. Xudawende uni padishahning qoligha béridu» dédi. ¹⁶ Lékin padishah uninggha éytti: «Qanche mertiwé sanga: «Xudawendining namida rastliqtin bashqa bir némini manga éytmighin» dep yalwurmimmu?» ¹⁷ U éytti: «Men Israilni taghlarda padichisi bolmighan qoylardek parakende kördüm. Körsem, Xudawende éytti: «Bularning igisi yoqtur. Bularning herbiri aman-ésen öz öyige yansun» dédi» dep éytti. ¹⁸ Israilning padishahi özi Yehoshafatqa éytti: «Buning manga yaxshiliqni emes, belki yamanliqni peyghemberlik qilishini sanga éytmimmu?» dédi.

¹⁹ Mika éyttiki: «Lékin Xudawendining sözini anglighin. Körsem, Xudawende öz textide olturup, asmanning pütün qoshuni uning aldida ong bilen chep yénida turidu. ²⁰ Xudawende éytti: «Anda yiqilsun dep, Axabni Giliyadtiki Ramotqa chiqqili kim gollaydu» dep éyqtanda, biri undaq, yene biri mundaq éyqtqili turdi. ²¹ U waqit bir roh kélip, Xudawendining aldida turup: «Men uni gollay» dep éytti. Xudawende uningdin soridiki: «Qandaq qilib gollaysen?» dédi. ²² U éytti: «Men chiqip, hemme peyghemberlerning aghzida bir yalghanchi roh bolimen» dédi. U éytti: «Uni gollay déseng, golliyalaysen. Bérip, undaq qilghin» dédi. ²³ Mana emdi Xudawende séning hemme peyghemberliringning aghzigha bir yalghanchi rohni saldi. Xudawende özi séning üstüngge bala keltürüşni toxtatti» dédi. ²⁴ Emma Kénaananing oghli Zidqiya qopup, Mikagha bir kachat urup, éytti: «Xudawendining Rohi sanga söz qilghili qaysi yol bilen mendin ketti?» ²⁵ Mika jawab berdiki: «Özüngni yoshurmaq üçün xanidin xanigha yügüridighan kününgde shuni körisen» dédi. ²⁶ Lékin Israilning padishahi éytti: «Mikani élip, sheherning serdari Amon'gha we padishahning oghli Yoashqa yandurup keltürüp, ²⁷ éyqtinki: «Uni zindan'gha yölep, men tinch-aman yénip kelgüche tenglik néni bilen tenglik suyini uninggha bérip turunglar» dep padishah éytidu». ²⁸ Mika éytti: «Eger sen tinch-aman yénip kelseng, Xudawende méning wasitem bilen söz qilmidi» dédi. Andin yene söz qilib: «Ey xelq, silerning herbinglar anglighin» dep éytti.

²⁹ Israilning padishahi bilan Yehudaning padishahi Yehoshafat Giliyadtiki Ramotqa chiqti. ³⁰ Israilning padishahi özi Yehoshafatqa éytti: «Men süritimni yenggüshlep jengge chiqay, lékin sen öz kiyimliringni kiyip chiqqin» dédi. Israilning padishahi süritini yenggüshligendin kéyin ular jengge chiqti. ³¹ Lékin Arramning padishahi jeng harwiliri üstidiki ottuz ikki serdarlirigha: «Israilning padishahidin bashqa, xahi kichik, xahi chong bilen soqush qilmanglar» dep buyrughanidi. ³² Jeng harwilirining serdarliri Yehoshafatni körgende: «Israilning padishahi shu» dep, uninggha hujum qilghili turdi. ³³ Lékin Yehoshafat bir peryad kötürdi. Jeng harwilirining serdarliri uning Israilning padishahi bolmighinini körgende uni qoyup ketti.

³⁴ Emma bir adem qarigha bir oqyasini étip, Israil padishahining sawutining bir uliqigha tegdi. U öz harwa heydigüchisige: «Harwini yandurup, leshker arisidin heydep, méni chiqarghin. Men yaridar boldum» dep éytti. ³⁵ U kün soqush barghanséri qattiqraq bolup turdi. Padishah bolsa öz harwisida öre turup, arramiylargha yüzlinip, zexmidin qéni harwigha éqip turup, axsham waqtida ölüp ketti. ³⁶ Kün patqan waqıtta bir xitab chiqtiki: «Herbiri öz shehirige yansun! Herbiri öz yurtigha yénip ketsun!» ³⁷ Padishah ölüp, Samariyege keltürülse, ular padishahni Samariyede depne qildi. ³⁸ Padishahning harwisi Samariyening kölide yuyulghanda Xudawende éytqan sözige muwapiq itlar uning qénini yalap, jalaplarmu anda yuyundi.

³⁹ Axabning bashqa ishliri bilen qilghinining hemmisi, yasighan pil chishi öyi bilen bina qilghan hemme sheherler toghrisida Israil padishahlirining tarix kitablidida pütülgendur. ⁴⁰ Axab öz ata-bowilirining arisida rahet tapti. Andin uning oggli Axazyta uning ornida padishah boldi.

Yehudaning padishahi Yehoshafat

⁴¹ Asaning oggli Yehoshafat Israilning padishahi Axabning seltenitining tötinchi yilida Yehudagha padishah boldi. ⁴² Yehoshafat padishah bolghanda ottuz besh yashqa kirip, Yérusalémda yigirme besh yil seltenet qildi, uning anisi Shilxining qizi bolup Azuba dep ataldi. ⁴³ U her ishta atisi Asaning yolida yürüp, andin chiqmay, Xudawendining közlidiride rast bolghinini qilatti. ⁴⁴ Lékin qurbanliq égzikliri yoq bolmay, belki xelq égziklerde qurbanliq qilip, xushbuy isriq yanduratti. ⁴⁵ Yehoshafat Israilning padishahi bilen sülhi tüzdi.

⁴⁶ Yehoshafatning bashqa ishliri bilen qilghan emelliri we jengliri toghrisida Yehuda padishahlirining tarix kitablidida pütülgendur. ⁴⁷ U özi atisi Asa chiqirip bolalmay, u waqittin tartip anda qalghan hezileklerni yurttin chiqardi. ⁴⁸ U waqıtta Édomda padishah bolmay, belki naib bir padishah seltenet qilatti.

⁴⁹ Yehoshafat Ofirdin altun élip kelmek üçün Tarshish kémiliri yasadi. Lékin kémiler baralmay, Esyon-Géberde xarab boldi. ⁵⁰ U waqit Axabning oghli Axazyia Yehoshafatqa: «Méning xizmetkarlirim séning xizmetkarliring bilen kémilerde barsun» dédi. Lékin Yehoshafat unimidi. ⁵¹ Yehoshafat öz ata-bowilirining arisida rahet tépip, Dawudning shehiride ata-bowilirining qebriliride depne qilindi. Andin uning oghli Yehoram ornida padishah boldi.

Israilning padishahi Axazyia

⁵² Axabning oghli Axazyia Yehudaning padishahi Yehoshafatning seltenitining on yettinchi yilida Samariyede Israilning üstide padishah bolup, ikki yil seltenet qildi. ⁵³ U özi Xudawendining közliride yaman bolghinini qilip, atisi bilen anisining yolida yürüp, Israilni gunahqa azdurup, Nebatning oghli bolghan Yerobiamning yolida méngip, ⁵⁴ Baalgha ibadet qilip bash éqip, öz atisi qilghanning hemmisige oxshash qilip, Israilning Tengrisi Xudawendining ghezipini keltürdi.